

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Roma

¹ Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì xinúcuáchí nùu Jesucristu. Divi mii-yá nì cachi-yá xí ñà-cùhìn chuun xi-ya; mii-yá nì nacàxin-ya yùhù ñà-cachitnùhi razón ndiaha xí Dios inicutu.

² Te divi razón mà nduú stná palabra nì cachitnùhu-ya sàna na ní dàtnùu-yà ini nècuàchì nì sacahàn cuenta xi-ya, te nì tiaa-ne ñà-yúcán nùu tutu ì.

³⁻⁴ Cunaha-nsiá, cáhàn palabra mà sàhà Dèhemanì-yá, te cachá` ñà-nduú-yá iin descendencia xi rey David, vèchi iin nècuàchì ñuhivì yohó nì sanduu xii-yá, cachá`. Doco (diín lugar nì quixi) anima ìi-yá, vèchi Dèhemanì Dios nduú-yá, te icúmí-yâ poder, ináhá vâha-nda ñà-jaàn, vèchi mate ní xihì-yà, doco nì natiacu-yà.

⁵ Te divi nùu mii-yá sàni nìhìtáhvi nsiùhù canuu-nsi chuun xi-ya ñà-càhàn-nsi xì nèhivì nsi-danicuú ñuu, áma sàà stná-nè cunini-ne ley xi-ya, te cunindisá-néyà, dandu más gà tnùñuhu xí-yá quee.

⁶ Te mii-nsiá, ducán nì xinindisá stná-nsià, vèchi nì cana stná Jesucristu mii-nsiá (ñà-cunchicùn-nsiàyà).

⁷ Te vichi tiaí tutu yohó nùu nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Roma. Cunaha-nsiá, ñà-màni guá-nsià nùu Yua-nda Dios, ñàyúcandùá nì cana-yansià sàhà-ñá cunduu stná-nsià nèhivì ì xí-yá.

Te vichi xícàn tàhví sàhà-nsiá nùù mii-yá xì nùù Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cuáha-yansià gracia, te contentu ni cúndóó-nsiá quida-ya.

Nansa ni cachi Pablo ñà-cùní-nè cùhùn-nè ñuu Roma nàcòtò-nè nèhivì xí Dios ndoó yucán

⁸ Primeru cuàhìn cachì ñà-yòhó: yùhù ndácùcahín Jesucristu, te naquímánì (Yua-nda) Dios sàhà nsidaa-nsiá ñà-ndiaha guá xiníndísá-nsiá mii-yá. Te vichi dècuèndè inicutu ñuhivì sàni xinitnùhu-ne sàhájàn.

⁹ Yùhù, xì nsidaa anímè xinúcuáchì nùù-yá, cachitnùhi razón ndiaha sàhà Dèhemanì-yá. Te mii-yá, ináhá-yâ ñà-ndáà nduá nsinúú cuáhà inì mii-nsiá, te xícàn tàhví sàhà-nsiá nùù-yá.

¹⁰ Te xícàn tàhví stnái áma cóó iin quivì nihí tiempu sài nàcòtì mii-nsiá, nú ducán cuní stná mii-yá.

¹¹ Vàchi cuáhà gá cuní sài sàhà-ñá nihítáhvi gá-nsiá más ñà-ndúá cui chindee xi anima-nsiá, dandu chicá nacuàhandee inì-nsiá.

¹² Te ò ni cachí-ndà, ñà-cùní-ndà chindee stnaha-nda ñà-chicá cunindísá víi-ndayá, vachi nsidaa-nda, iin-ni xiníndísá-ndáyâ.

¹³ Ñàni, cuní cundaà ini-nsiá ñà-cuáhà gá xichi nacání inì sài ndé ndoó-nsiá, doco siempre iá ñà-sàdí nùí. Doco vichi ndisa, (vihini sài), vachi stná ndé ndoó-nsiá cuní quida stnái chuun ì xí Dios, nacula sàni quide dava ga ñuu, sàhà-ñá ducán quee stná cuáhà ñà-vàha xi mii-nsiá.

¹⁴ Vàchi ndiá ìqué (cachitnùhi razón ndiaha xí-yá) xì nsidanicuú nèhivì, a xínduu-ne nècuàchì ñuu ndé cáhàn-nè dàhàn griegu, te ò ndéni ñuu nì

cui, doco icúmî càhìn xì nsidaa-né, a nchichí-nè, te ò mà nchichí-nè.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nùu yùhù, dispuestu ié` sàì cachtitnùhu stnàì xì mii-nsiá nècuàchì Roma ñà-nduú razón ndiaha.

Cahnú poder xi razón ndiaha xí Dios

¹⁶ Yùhù, có-cùcáhán nùì cachtitnùhi razón ndiaha xí Cristu, vâchi cunaha-nsiá, sàhà palabra jaàn vâtùni càcu anima-ndà quida poder xi-ya, nú sàni xinindisa-ndayá, mate nècuàchì ndéni ñuu nì cui nì cúndúú-ndá. Doco dihna xiñuhu (cunitnùhu) nècuàchì raza Judea, dandu stná nèhivì dava ga ñuu ñuhivì.

¹⁷ Vâchi divi sàhà razón ndiaha ma datúì Dios nansa cui ndee vâha-nda nùu-yá nú nì cúnindísâ vâha-ndayá, vâchi cuisì-ní ñà-jaàn nduá ndiaá, nacua cachí stná tutu ìì: “Nú sàni ndee vâha-nda nùu-yá ñà-xinindísâ-ndáyâ, dandu vida ndiaha nihitáhvi stná-ndà”.

Nsidaa nèhivì, íá cuàchi-ne, cachí Pablo

¹⁸ Sàni cundaà ini-ndà fuerte icúmî quixi castigu xi Dios dìquì nsidaa nèhivì có-quidá víi, vâchi quini quidá-né, te cuehé gà-nè, có-sâha-ne cuitià palabra ndàcuisì xí-yá,

¹⁹ mate sá-ínáhá vâha-ne sàhà ñà-nduá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá, vâchi sàni datúì-yaña nùu-ndà.

²⁰ Vâchi dècuèndè nì sàcòo ñuhivì náhà claru ñà-nduá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá; mà úhì cundehè-ndà nsidaa ñà-nduá nì quidavâha-ya, te cundaà ini-ndà. Náhà xicà icúmî-yâ poder ndisa nicanicuahàn, te claru cundaà stná ini-ndà ñà-mii-yá nduú-yá Dios. Ñàyùcànduá, còo ni-iin ñà-dìsáhà-xí (nacuaà nèhivì-yá).

21 Vàchi na nisa inaha-néyà antes, cóni càhvi ndisa-neyà nacua ndiá ìcà-né, ni cóni náquímànì stná-nèyà. Cuisì inì-ni mii-né nì chitnùnì ndevàha ini-nè nansa quida-ne, mànicùì gá mànihì tnúnì ini-nè nansa quida vii-né.

22 Ñà-nchìchí guâ-nè càhàn-né, ñà-yùcán nì tùi-ne nduú-né nècuàchì neciu.

23 (Te ñà-neciu guá-nè), nì nandòdó-né ñà-ndiaha guá iá-yà, te cahan-né iin figura iá nahi nèhivì nduú Dios, mate nèhivì, xíhì-nè, doco mii-yá, itiácú-yà nicanicuahàn. Te nì quidavàha stná-nè figura laa, xì stná quisì nahnú, xì quisì cuàtì, (te nì cahvi-néñà).

24 Ñàyùcànduá, nì cuhuun ini Dios sàhà-né, te nì cachi-yà ni cúhùn-nè ichì sìquini nì nchihò ini-nè. Te ducán ndisa nì quida-ne, (yáha ga quini) nì quida-ne xì iquìcúñú-nè, cóni chívàha ga-nè tnùñuhu xí-né.

25 Nì nacuaà dahuun-ne palabra ndàcuisì xí-yá, te ñà-nduú tnùhu nì candisá-né. Màdì mii-yá ana nì quidavàha xi ñuhivì nì càhvi-né; còó, cuisì-ní ñà-nduá nì quidavàha-ya ñuhivì yohó nì cahvi-né; cuisì ñà-jaàn nduá nì xinucuachi-né nùù-xí, màdì nùù mii-yá ndiaha itiácú nicanicuahàn, amén.

26 Ñàyùcànduá, nì nacoò dahuun-yanè. Dandu chicá quini nì quida ndevàha-ne xì mii-né. Dècuèndè stná nècuàchì ñahà, cóni nándàhà gá-ña xì nècuàchì tiàa nacua quidá nècuàchì ñahà. Còó, entre mii-ñá nisa quida-ñà cuàchi.

27 Te ducánì stná tiàa, dava ga stná-te, cóni nándàhà gá stná-te xi ñahà. (Ndahví-te), vachi entre mii-té nì naxihò stnahá-te, te nì quida-tè cuàchi. Doco sàhà ñà-yùcán nì nihì stná ìcà-té

(cuèhè), vâchi ñà-yùcán nduú castigu xi-tè nacua xiñuhu coo xi-té ñà-nì quee-tè ichì váha.

²⁸ Te-ñà cóni cúdí gá ini-nè cunihnu ini-nè mii-yá, ñàyùcàndùá, nì nacoo dahuun stná-yàné, te sàhámà nì cuchicuehe dahuun sàxínítnùnì-nè. Cuisì ñà-có-ndiá ìcà-né quida-ne nduá nchícùn-nè vichi.

²⁹ Vâchi chitu anima-nè nsidanuu ñà-chìcuéhè. Ñàyùcàndùá quidá ndevàha-ne cuàchi xi nècuàchì ñàhà. Yáha ga có-quidá víi-né. Xího-né cuàhà iñàha, te cúmbidia stná ini-nè. Te túha stná-nè cahni stnahá-né, vâchi náâ stnahá-né ñà-malu guá-né, te dana ga stná-nè; dandahví stnahá stná-nè, te cáhàn ndiaa stnahá-né,

³⁰ vâchi quini ga cáhàn-nè dìquì ñanìtnaha-ne. Có-xiñùhù-né Dios, vâchi cuadú gà-nè, mii-né nduú-né mii-né cahan-né. Ndiaha gá-nè cahan-né, doco maña gà-nè. Có-íní-né ñà-nduá cachí yuadíhí-né.

³¹ Nì có-sâà-nè cundaà vâha ini-nè, te có-quidá stná-nè cumplir nú sàni cachi-nè iñàha. Mà túha-ne cuhi stnahá ini-nè. Nicanicuahàn chuhún ini-ne sàhà iin ñanìtnaha-ne, te mà túha-ne cundehe ndahví stnahá-né.

³² Te mate ináhá vâha-ne ñà-ìcúmí Dios nsidandaà-yà sàhà cuàchi quidá-némà, doco có-ndùlócô-nè, mate ináhá-né ñà-xiñùhù cui-nè sàhà falta mà, doco iin-ni quidá-néà, ndè cudí gá stná ini-nè nú quidá stná nèhivì dava ga ducán.

2

Palabra xiñuhu cachi-ndà xì ana tuxí inì-xi chicá vâha-ne nùù ñanìtnaha-ne

¹ Ñàyùcàndùá, (nú iá iin nèhivì), ndéni nèhivì ni cúndúú-né, te xítñùhu-ne ñanìtnaha-ne, dandu vátùni cachi stná-ndà dohó xì-né: “Mii-ní, iá stná cuàchi-ní; ñàyùcàndùá có-xìñhù cuitñùhu-ní ducán; iá-ní xítñùhu-ní ñanìtnaha-ní, doco cunaha-ní, xidá cuàchi stná mii-ní quida-ní, vèchi nacua quidá mii-né, ducán quidá stná mii-ní.

² Te sà-ìnhá-ndá, palabra ndàcuisì cundua na nsidandaà Dios sàhà cuàchi nèhivì có-quidá víi.

³ Ñàyùcàndùá, ¿a tuxí inì-ní cui càcu-ní nùu castigu mà? (Mà cúí), vèchi mate xítñùhu-ní nècuàchì quidá xi cuàchi ma, doco ducán quidá stná mii-ní.

⁴ Cunaha-ní, màni gá quidá Dios xì-ndà, vèchi ndee cahnú ini-yà sàhà-ndà. Te ¿a cahíchì inì-ní ñà-quidá-yá ducán? ¿A có-cùndàà inì-ní ñà-nduá òsàhà-xí quidá ndiaha guá-yà ducán? Pues divi sàhà-ñá ni sàà-ndà naxicocuñ inì-ndà sàhà cuàchi-nda nduá.

⁵ Doco (mii-ní, còó), ndee gá inì-ní, có-cùu-ní ar-repentir, ñàyùcàndùá cáyà, te cáyà castigu nìhì-ní quivì juiciu, dandu quivì mà icúmí nèhivì cundàà ini-nè cuisì nsidándàà Dios nacua ndiá icà-yá quida-ya,

⁶ te cuàha-yàndó (castigu, ò cuàha-yàndó iin ñà-vàha), segùn nansa nì quida iin iin-nda.

⁷ Dandu nèhivì iin-ni quida-xi chuun viì, nìhì-né vida ndiaha nicanicuahàn, vèchi sàhà ñà-nduá quidá-némà nandúcú-nê nansa quee tñùñuhu ndiaha xì-né (nùu-yá), vèchi cunì-nè ndee vaha-ne nùu-yá, te cundoo stná-nè nùu-yá nicanicuahàn.

⁸ Doco nèhivì có-nchìcùn palabra ndàcuisì, iin castigu fuerte nìhì-né ñà-cùdúchí guà ini-yà sàhà-né, vèchi cuisì-ní nì nacani ini-nè quida-ne

ñà-nduú gustu xi mii-né.

⁹ Cuàhà tnùndoho fuerte cucumi nsidaa nècuàchì có-quidá víi ma, te yáha ga nacani cuaá ini-nè sàhàjàn. Dihna nècuàchì raza Judea ndundaà sàhà-xí, dandu después nsidaa gá nèhivì inga raza.

¹⁰ Doco nèhivì quidá víi ma, nihì-né cundoo ndi-aha-né, vèchi nihì-né natùì-ne nùù Dios, dandu màni gá cundoo-ne. Dihna nècuàchì raza Judea nihitàhvì ducán, dandu después nèhivì raza dava ga”.

¹¹ Pues ducán nduá, vèchi cunaha-nsiá, iin-ni indéhe Dios nsidanicuú nèhivì ñuhivì.

¹² Nèhivì tàcùnì ley xi-ya, nú quida-ne cuàchi, dandu icúmì-nê ndañuhu-né, te quivì cuu xi-né ducán, mà chindéé ley mà-né. Daaní stná nèhivì ináhá vâha ley xi-ya, divi nacua cachí ley mà, ducán icúmì cuu xi-né quivì ndundaà sàhà-né.

¹³ Vèchi nú ni quidá ndisa nèhivì cumplir ley xi-ya, dandu vètùnì ndee vâha-ne nùù-yá. Doco nú cuisì inínì uun-neà, dandu mà cúndiáàmà.

¹⁴ Vèchi dava nèhivì, tàcùnì-nè ley xi-ya, doco tûha-ne quida-ne cumplir ñà-nduá cachá, vèchi inì-ni mii-né nacání ini-nè quida-ne ducán. Ñàyùcànduá, divi ñà-jaàn cunduu na iin ley xi-ne.

¹⁵ Vèchi cuisì ñà-cundehè-ndàné nansa quidá-né, te cundaà ini-ndà ñà-inì anima-nè sànihì ini-nè nansa iá ley xi-ya. Ináhá vâha-ne iá iin ley chivâha-nda. Te stná sàxìnìtnùnì-nè, ducání cachí stná`xì-né. Vèchi dava xichi dandohó sàxìnìtnùnì-ndà ndohó, te dava xichi cachá`xì-ndà ñà-còò cuáchi-nda.

¹⁶ (Pues cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn, claru icúmíâ tûia) quivì nsidandaà Yua-nda Dios sàhà nsidaa ñà-íá dèhé ini anima nèhivì. Te divi ndahà

Jesucristu icúmí-yâ nacoo-ya juiciu mà, nacua cachí razón ndiaha cachítnùhi xì nèhivì.

Nansa nì quida nècuàchì raza Judea, cóni chívàha stná-nè ley xi-ya

¹⁷ (Vichi cuàhìn càhìn sàhà) nèhivì raza-nsì. Nècuàchì raza Judea nduá danani nèhivì raza-nsì. Te cuàhà nèhivì raza mà, yáha ga nihnú ndéé ini-nè ñà-ìcúmí-nê ley ì xì Dios; ñàyùcànduá chicá ndiaá-nè cahan-né, vàchi mii-yá càhvì-né,

¹⁸ te ináhá-nê ñà-nduá dandacú-yá quida-nda. Te sàhà-ñá dàcuahá cuàhà-né ley ì mà, ñàyùcànduá cundàà ini-nè índù iñàha nduú chuun vì, te índù ñá-còó.

¹⁹ Sàhámà quidá-né cuenta ñà-mii-né icúmí nacani xi nsidaa nèhivì nansa iá ichì váha cahan-né; xiñuhu danátnùù ini-nè nsidaa nècuàchì xicá ichì ñáa, tuxí ini-nè.

²⁰ Cuisì mii-né cui dacúndéhe xi tè-neciu iin ichì víi, vàchi maestru nduú-né cahan-né. Nahi mée có-ìnáhá xínduu nècuàchì dava ga, cahan-né, te ñàyùcànduá, cuní-nè chinaha-nè nècuàchì mà, vàchi tuxí ini-nè ñà-sàhà ley dacuahá-né mà vátùni mànhì ini-nè nsidanicuú iñàha, te cundaà stná ini-nè sàhà nsidaa ñà-nduú ñà-ndáa.

²¹ Pues vichi, nú ducán cudû guá ini-nè dacuahá-né nèhivì dava ga, ¿a có-xiñùhù dacuahá stná-nè mii-né? Vàchi cachí-nè xì nèhivì ñà-màsà quidá cuíhná-né, doco ¿a ndísá có-xidá cuíhná stná mii-né?

²² Te cachí stná-nè xì nèhivì ñà-màsà cáhàn-nè xì inga nèhivì cóni nándàhà xì-né, doco ¿a ndísá có-quidá stná-nè ducán? Cahíchì ini-nè ñà-nduú yùù yócò, doco ¿a có-xidá cuíhná stná-nè ñà-cuicà iá veheñùhu?

23 Ndee cáhàn-nè sàhà-ñá sà-ìcúmí-nê ley ìì xí Dios, doco có-chìvàha ndisa-neà, te cuní cachàmà na ian cahíchì ini-nè mii-yá nduá.

24 Pues, divi ducán cachí stná tutu ìì ndé cachá: “Sàhà modo ndahví xi nècuàchì raza-ndà, ñàyùcàndùá sácùndiaa quini tè-inga raza Dios xi-nda”.

25 Cunaha-nsiá, ñà-ìtúú seña xi-ya ìcà-ndà, vètùni cundiaa mà nú chívàha ndisa-nda ley xi-ya; doco nú còò, dandu davani queámà na ian còò ni-iin seña mà ìcà-ndà.

26 Ñàyùcàndùá, nècuàchì (inga raza) còò seña ìcà-xí, nú ni chívàha-ne ley xi-ya, dandu vètùni quida stná-ndà cuenta na ian itúú ndisa seña mà ìcà-né.

27 Cunaha-nsiá, mate còò seña mà ìcà-né, te chívàha stná-nè ley mà, ñà-jaàn datúi claru ñà-có-quidá víi nècuàchì raza-nsì Judea, vèchi có-chìvàha-ne ley mà, mate icúmí-nê tutu ìì, te itúú stná seña mà ìcà-né.

28 Ñàyùcàndùá, ¿ana cachi-ndà nduú ndisa nècuàchì raza Judea? ¿A sàhà descendencia xi-ne nduá? Còò. Te ñà-ìtúú seña xi Dios, ¿a cuísi sàhà ìcà-ndà nduájàn? Còò.

29 Chuun xi anima-ndà nduá, te ini anima-ndà nduú ndisa-nda nècuàchì raza Judea. Te ducání stná ñà-dúcùn-ndà seña xi-ya, cuísi ini anima-ndà nduú ñà-ndiáá. Iin ñà-nìhnú vaha ini-ndà nduá, màdì iin ley nì tiaa nùù tutu. Te nú íá (viì ndisa) anima-ndà ducán, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda, doco nùù Dios, màdì nùù nèhivì.

3

1 Nú ducán nduá, dandu ¿índù chuun cachí-ndà

ndiaha gá iá ñà-ndùù-ndà nèhivì raza Judea, te itúú seña xi Dios ìcà-ndà?

² Pues cuàhà gá ventaja nduá, te cuàhà modo chindéâ. Primeru, cuàhà gá nduá ñà-nì nìhìtáhvi nèhivì raza mà cucumi-né tutu ìì cachítnùhu palabra xi-ya.

³ Vàchi mate có-xìníndísâ dava-ne, doco có-cùní cachàmà ñà-nacuaà Dios ñà-ndùá nì cachi-yà.

⁴ Còó, vàchi mate nsidaa nèhivì, tnuhu-né, doco mii-yá, icúmí-yâ quida ndisa-ya cumplir ñà-ndùá nì cachi-yà. Te ducán cachí stná nùù tutu ìì (ndé cáhàn nèhivì xì-yá, cachí-nè): “Claru icúmí tùi ñà-cuisì mii-ní cachí xì ñà-ndùú ñà-ndáà, te nú daquéé cuàchi nèhivì dìquì-ní, dandu divi mii-ní icúmí-nì cundee-ní nùù-né”.

⁵⁻⁶ Mate chicá nàhà claru ndiaha gá iá Dios (na xiní-ndà ñà-quini guá quidá nèhivì cuáchi), doco ¿a sáhámà cui cachi stná-ndà ñà-có-quidá víi-yá na sàha-yàndó castigu sàhà cuàchi-nda? Còó, màsà nunca cachi-ndà ducán. Cuisì nì cachì palabra jaàn sàhà-ñá divi ducán (tuxí ini dava) nèhivì. Doco còó, mà cúí cachi ndisa-nda ducán, vàchi nú ducán nì cùndúá, mà cúí nìhì Dios nansa nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cúí.

⁷ Doco cachí dava nèhivì ñà-chicá quee tnùñuhu xí Dios nú ni cachí-nè iin tnùhu, vàchi tuxí ini-nè ñà-sàhájàn chicá nsinuu ini-ndà ndàà cuisì ini Dios. Doco nú ducan ni cùndúá ñà-quee tnùñuhu xí-yá sàhà cuàchi-nda, dandu có-ndiá ìcà-yá nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cúí.

⁸ Te nú ducán nduú stná, ¿amádi chicá ndiaha ñà-quida cuahà-ndà ñà-có-ndiàà, dandu chicá quee viá ni cúí? (Doco còó, màsà cáchí-ndà

ducán, mate) cachí dava nêhivì ñà-divi ducán chináhá nsiùhù, daquéé cuàchi-ne dìquì-nsí. Doco nècuàchìmà, icúmí-nê ndoho-ne sàhà (ñà-dàquéé cuàchi-ne ducán), vâchi divi nduá xiñuhu coo xi-né.

Nsidanicuú nêhivì, iá cuàchi-ne

⁹ Pues, ¿índù ñà-cachi-ndà vichi? ¿A ndísá chicá ndiaha nècuàchì (raza Judea)? Còó, vâchi sàni cundaà vâha ini-ndà, nêhivì cuáchi nduú nsidan-icuu-nda, nahi nêhivì inga raza, te ducán stná nècuàchì raza-nsì Judea.

¹⁰ Vâchi ducán cachí stná nùù tutu ìì:

Còò ni-iin ana nihnú ndàcuisì inì-xi;

¹¹ còò ni-iin ana sàà cundaà ini-xi, còò ni-iin nandúcu ndisa nansa iá ichì Dios.

¹² Nsidaa nêhivì, sàni tucù-nè ichì malu; nsidaa-né sàni cuchicuehe anima-nè. Ni-iin-ne có-quidá víi-né.

¹³ Te (ñà-quini guá) cáhàn-nè, ducán nduá nahi dico ndé nì nuna yavi xi nsì. Te túha ga stná-nè dandahví stnahá-né. Ducán iá palabra xi-ne nahi venenu xi iin còò dâná.

¹⁴ Cuàhà gá xicàn tàhvì chihán-nè dìquì ñanìtnaha-ne, te cáhàn ndiaa stná-nè dìquì nècuàchìmà.

¹⁵ Yâchì gà nacání ini-nè cahni stnahá-né.

¹⁶ Te ndéni nì cui ni yáha-ne, yucán xiní nêhivì tnùndoho.

¹⁷ Vâchi mà túha-ne cunchicùn-nè ichì ndé cundoo manì-ndà.

¹⁸ Te có-yûhì stnâ-nè Dios, vâchi có-nìhnú ini-nèyà.

¹⁹ Pues ináhá-ndá, nsidaa ñà-nduá cachí ley sànaha ma, sàhà-ñá cunini nêhivì ndoó tìxi ley mà nduá, te ducán (nducahan-ne), te cadì-nè yuhù-né,

vàchi iá stná cuàchi-ne, nacua iá cuàchi nsidanicuú nèhivì ñuhivì.

²⁰ Ñàyùcànduá, ni-iin-nda mà sàà-ndà ndee vaha-nda nùù Dios sàhà cuisì ñà-chivàha-nda ley sàhana ma, vachi chuun quidá ley mà, cuisì nduá ñà-cundaà ini-ndà iá ndisa cuàchi-nda.

Nú xiníndísá-ndá mii-yá, icúmí càcu anima-ndà

²¹ Doco vichi cunaha-nsiá, iá ndisa nansa ndee vaha-nda nùù-yá, te còò ni-iin ley chivàha-nda sàhámà. Mà ùhì cundaà stná ini-ndà ñà-jaàn nú ni cahvi-nda tutu nduú ley xi-ya, xì stná tutu nì tiaa nècuàchì profeta.

²²⁻²³ Vachi nú sàni xinindisa-nda Jesucristu, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda nùù-yá, nsidanicuú ndohó nècuàchì nchícùn xì-yá. Vachi iin-ni indéhe Dios nsidaa nèhivì sàhà ñà-iin-ni iá cuàchi nsidaa-né, te iin-ni có-sàà stná-nè tavà-né tnùñuhu xí-yá.

²⁴ Doco sàhà-ñá nì dànàà Jesucristu sàhà-ndà, ñàyùcànduá uun-ni sàhatahvi-yándô gracia xi-ya, te sàhájàn vátùni ndee vaha-nda nùù-yá, te càcu dahuun anima-ndà.

²⁵ Vachi nì chitnùnì ini Yua-nda Dios ñà-cunduu Jesucristu ana icúmí cui, te cuitià nùù-yá, dandu nsidaa ana cahvi xì ñà-nduá nì quida-ya, mà nsínúú gá ini (Yua-nda) Dios sàhà cuàchi-ne. Te sàhájàn cundaà stná ini nèhivì ñà-vátùni nì quida-ya xì nèhivì sàhana na ní dàyáha uun-ya cuàchi-ne, te nì quidandee gá ini-yà sàhà-né.

²⁶ Daaní, inga ñà-dìsàhà-xí nì xihì-yà nduú stná ñà-cundaà ini nèhivì ñà-ndiaha gá quidá stná-yà tiempu vichi. Te mate ñà-ndàà cuisì cundua na nsidandaà-yà sàhà-ndà, doco nú cahvi-nda

xi Jesús, dandu vètùni ndenihi-yàndó na ian nduu-nda nèhivì còò falta xi.

²⁷ Daaní, nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nèhivì ndeníhí vaha guá xì mii-xí? Pues, có-nduá ñà-cachi gà-nè ducán. ¿Índù chuun? ¿A sàhà-ñá cóni chívàha viì-né ley ì? Còó, divi sàhà-ñá mà cúndiáá gà ni-iñàha nùù-yá, cuisì ñà-cunihnu vaha ini-ndàyá.

²⁸ Ñàyùcànduá, vichi sàni cundaà ini-ndà nansa quida-nda, te ndee vaha-nda nùù-yá. Divi ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduá xiñuhu, màdi ñá-chivàha-nda ley (sàhana ma).

²⁹ ¿A cuisì Dios xi nèhivì raza Judea nduú-yá? (Còó.) ¿A có-nduú stná-yà Dios xi nsidaa gà nèhivì ñuhiví? Jaan, vachi Dios xi stná mii-né nduú-yá.

³⁰ Vachi imindaa Dios iá, te vètùni ndee vaha nsidaa nèhivì nùù-yá nú ni cúníndísâ-néyà, có-quidá a nduú-né nècuàchì raza Judea, te ò nèhivì inga raza.

³¹ Doco nú cachí-ndà cuisì cundiaa ñà-cunihnu vaha ini-ndàyá, dandu ¿a ducán queá na ian có-ndiáá gà ley nì sàha-ya? Còó, màdi ducán nduá. Dècuèndè chicá más icúmí cundiaa ley mà, nú ducán.

4

Nansa nì quida Abraham sàhana

¹ Doco ¿nansa cachi-ndà sàhà xii-ndà Abraham sàhana? ¿Nansa iá ñà-nduá nì nìhìtáhvì-né?

² Pues nú sàhà obra xi mii-né nì nìhì-né ndee vaha-ne nùù Dios nì cúí, dandu vihini ndenihi ndiaha-né mii-né sàhájàn, doco nùù mii-yá, còó, mà cúí.

³ Doco ¿nansa cachí tutu ì sàhà-né? Dohó cachá: “Ñà-nì xinindisá Abraham Dios, ñàyùcànduá nì nìhì-né nì ndee vaha-ne nùu-yá”, cachá.

⁴ Pues, ni cachí-ndà íá iin ana quidáchúûn nùu-ndà. ¿A cutáhvi-né ñà-nduú raya xi-ne? Còó, vâchi ñà-ínihíá-ndá nùu-né nduá.

⁵ Doco (tucu íá xì ichì Dios), vâchi mate còò obra ni quida-nda, doco nú xiníndísá-ndá mii-yá, dandu vátùni quida-ya cuenta vaha ndisa-nda. Vâchi nùu mii-yá íá nansa ndenihi vaha-yàndó, mate nehivì cuâchi nduu-nda.

⁶ Daaní, ducán stná David sàhaha, nì cachi-nè ñà-ndiaha guá íá xì nehivì níhítáhvi ndee vaha nùu-yá mate còò obra xi-ne.

⁷ Ñà-yòhó nduá nì cachi David mà:

Nansicáhán nehivì nú sàni xicahnú ini Stoho-ndà
Dios sàhà falta xi-ne, te sàni cuxio cuâchi-ne.

⁸ Nansicáhán-nê nú cô-ìtníí gá-yà cuenta sàhà cuâchi-ne.

⁹ Pues vichi, nú ducán nduá, ¿a vátùni nìhítáhvi stná nècuàchì nsidanicuú raza, te ò cuísi nehivì íá seña xi-ya ìcà-xí? Pues iin casu mà nduú stná Abraham yucán. Sàni cachi-ndà nì ndee vaha-ne nùu-yá sàhà cuisì-ñá nì xinindisá-né mii-yá.

¹⁰ Doco ¿índù ñà-disáhà-xí nì ndee vaha-ne nùu-yá? ¿A sàhà ñà-ítúú seña mà ìcà-né? Còó, vâchi tàyóo ñà-jaàn (na ní ndee vaha-ne nùu-yá).

¹¹ Dècuèndè después, dandu nì sàcùnaha-né ñà-màcùtuu seña mà, te cunduamà iin ñà-cundaà ini-ndà sàni ndee vaha ndisa-ne nùu-yá sàhà-ñá nì xinindisá-né mii-yá. Vâchi tàñáha ga màcùtuu seña mà ìcà-né, te sàxíníndísâ-néyà. Te sàhà-ñá nì quida-ne ducán, ñàyùcànduá ndohó, quidá

stná-ndà cuenta na ian nduú stná-nè yua nsi-daa nècuàchì xiníndísá-xí-yá, mate còò ni-iin seña mà ìcà-né, doco xiníndísâ-né, te ducán ndeé vâha stná-nè nuù-yá.

¹² Daaní, stná nècuàchì iá seña mà ìcà-xí, yua stná mii-né nduú stná nècuàchìmà. Doco màdì cuisì sâhâ seña mà nduú nècuàchìmâ yua-né. Còò; sâhâ-ñá nì xinindisá stná-nè mii-yá nduú stná mà, vâchi davani nì quida stná-nè nacua nì quida nècuàchìmâ na tàyô seña mà ìcà-né.

Cuàhâ ñà-ndiaha ù nì quida Dios comprometer, doco cuisì-ní nèhivì xiníndísâ nihítâhvì xán

¹³ Sânahâ nì quida stná Dios comprometer xì Abraham mà ñà-nihítâhvì-né cucumi-né ñuhivì yohó, mii-né xì descendencia xi-ne. Doco ñà-yúcán nì sanduu sâhâ-ñá nì xinindisâ-né mii-yá, te ducán nì ndee vâha-ne nuù-yá, màdì sâhâ iin estilu nì chivâha-ne.

¹⁴ Vâchi nú cuisì ana chivâha xi estilu sânahâ nihítâhvì, dandu mà cúndiáá gâ ñà-xiníndísâ-ndáyâ, ni mà níhítâhvì gá stná-ndà ñà-ndiaha ù nì quida-ya comprometer.

¹⁵ Vâchi nú sâhâ ley sânahâ ni cúndúá, dandu cuisì ñà-ndoho-nda cunduu stná. Doco nú còò ni-iin ley, dandu còò stná necesidad cutnii-ya cuenta sâhâ cuàchi-nda.

¹⁶ Sâhâ ñà-jaàn cuisì ñà-cunihnu vâha ini-ndà mii-yá nduú ñà-ndiáá, vâchi modo jaàn vâtùni dacútâhvì stná-yàndó gracia xi-ya, te ducán nihítâhvì stná nsidanicuú ana nduú descendencia xi Abraham, nahi nèhivì nchícùn ley sânahâ, te ducán stná ndohó ana xiníndísâ nahi Abraham mà. Vâchi ducán cui quida stná-ndà cuenta ñà-ndùú stná nècuàchìmâ xì nsidanicuu-nda.

17 Pues ducán nì cachi stná Dios nùù tutu ìì (na ní cǎhàn-yà xì-né), cachi-yà: “Cuàhà gá descendencia xi-ní cundoo; cuàhà ñuu cunduu-ne”. Ñàyùcànduá, xì-ndà nduú stná Abraham mà nùù Dios. Vàchi nì xinindisá vaha-ne mii-yá, divi mii-yá tùha danátíacú xì nsi, te cuisì cǎhàn-yà, te màcòo ndéni ñàhà nì cui, mate antes tàyoó ni-ian.

18 Te Abraham mà, mate còò tnùndé ini xi-ne (cahan-nda), doco iin-ni nì xinindisá-né mii-yá, nihnú ini-nè íá ndisa tnùndé ini coo iin dèhe-ne, te nducuahà descendencia xi-ne, te sàà-nè cunduu-ne cuàhà raza, nacia nì cachi Dios xì-né.

19 Iin-ni nì xinindisá-né ducán, mate ináhá-né yáha ga sàsahnú-né. Vàchi sà-ítúú xinu-ne 100 cuà, te ináhá stná-nè ñà-mà cúí gá coo dèhe (ñahàdìhí-nè) Sara.

20 Doco nì xinindisá vaha-ne ñà-nduá nì cachi Dios xì-né, cóni ía-ne xì duda, vàchi iin-ni nihnú ndàcuisì ini-nè mii-yá; te nì naquimanì stná-nèyà,

21 vàchi nì xinindisá-né ñà-vàtùni quida ndisa-ya cumplir ñà-nduá nì cachi-yà xì-né.

22-23 Te sàhà ñà-nìhnú ini-nè ducán, ñàyùcànduá nì ndee vaha-ne nùù-yá.

Divi ñà-jaàn nduá cachi stná tutu ìì, doco màdì cuisì sàhà Abraham cǎhàn palabra mà.

24 Còó, sàhà stná ndohó cǎhàn, vàchi stná ndohó, vátùni ndee vaha stná-ndà nùù-yá nú ni cúníhnú vaha stná ini-ndà mii-yá ana nì danátíacú xì Stoho-ndà Jesús, (divi Yua-nda Dios).

25 Vàchi mii-yá nduú ana nì chitnùnì inì-xi ñà-cui Jesús sàhà cuàchi-nda, te después nati-acu-yà sàhà-ñá nìhì-ndà nanduu-nda nèhivì vaha nùù-yá.

5

Nansa iá ñà-ndiaha ù nihítáhvi-ndà nú sàni ndee vaha-nda nùu Dios

¹ Vichi ndisa sàni ndee vaha-nda nùu-yá ñà-sàni xinindisa-ndayá. Ñàyùcàndùá, ndiaha gá sàndòò-ndà nùu-yá nì quida Stoho-ndà Jesucristu.

² Te sàhà ñà-nìhnú ini-ndà mii-yá ducán, ñà-jaàn nì cundiatú cuàhà anima-ndà, vachi (nsiquívi) níhì-ndà gracia xi-ya, te cudî gá stná ini-ndà ndiatu-nda sàà quívi cundoo-nda xi-yá gloria xi-ya.

³ Doco màdì sáhà cuisì ñà-jaàn cudî ini-ndà. Còó, vachi cudî stná ini-ndà nú icúmí-ndá yàha-nda tnùndoho, vachi sàhájàn cutùha-nda quidandee ini-ndà.

⁴ Daaní, nú sàvètùni quidandee ini-ndà, dandu ñà-cudiì ini Dios sàhà-ndà queamà; daaní, nú ducán, dandu chicá sàà-ndà cunaha-nda iá ndisa consuelu xi-nda nùu-yá.

⁵ Te nú ducán nihnú ndisa ini-ndà, dandu se-guru nihì-ndà consuelu mà, mà dándáhvi-yándó. Vachi sàni sàhatahvi-yándô Espíritu Ìì xí-yá, te divi Espíritu Ìì nduú ana chináhá xì-ndà ñà-cuàhà guá cuú ini Dios sàhà-ndà.

⁶ Vachi ndohó, na táñâha ga cucumi-nda ni-iñâha chindee xi-nda, dandu meru hora vaha ma nì xihì Cristu sàhà-ndà, mate nècuàchì có-quidá ví nduu-nda.

⁷ Vachi iin nèhivì ñuhívì, ùhì candisá-né cui-nè sàhà iin ñanìtnaha-ne, mate nèhivì vaha ni cúndúu nècuàchìmà. Doco vihini coo iin tiàa cuàhandee inì-xi cui sàhà inga nèhivì nú vaha ndisa ini nècuàchìmà.

⁸ Doco Cristu, mate iá va cuàhà cuàchi-nda, nì sàha-ya nì xihì-yà cuenta xi-nda. Sàhà ñà-jaàn vátùni cundaà ini-ndà cuú ndisa ini Dios sàhà-ndà.

⁹ Te vichi sàni ndee vaha-nda nùu-yá ñà-nì xihì-yà ducán, te nì xitià nùu-yá. Ñàyùcànduá, vichi, chicá más icúmí-yâ dacácu-ya anima-nda nùu castigu xi-nda, vachi ñà-sàni ndòo vaha-nda nùu-yá nduá.

¹⁰ Vachi antes, na ian xiní ùhì-ndàyá nì sandua, doco sàhà ñà-nì xihì Dèhemanì-yá sàhà-ndà, ñàyùcànduá nì nàcùndoo vaha-nda nùu-yá. Te nú ducán nduá vichi, dandu chicá mà úhì càcu dahuun-nda nùu-yá, vachi sàni natiacu Dèhemanì-yá, te itiácú-yà.

¹¹ Te yáha ga cudû stná ini-nda sàhà-yá vichi, vachi sacahvi-ndayá ñà-nì chindee Stoho-nda Jesucristu ndohó, te nì nihì anima-nda nì nàcùndoo vaha xi-yá.

Nansa nì quida Adán, xì nansa nì quida Cristu

¹² Cunaha-nsiá, sàhà ñà-nì quida imindaa tiàa Adán, ñà-jaàn nduá nì sàcòo cuàchi ñuhìví. Daaní, sàhà stná cuàchi nì quida-ne mà, ñàyùcànduá nì xihì-nè, te nì quesaha xihì stná nsidaa gá nèhivì nchícùn gà, vachi nì quida stná-nè falta.

¹³ Vachi (tiempu yucán), mate táyôo ley xi Dios nùu nèhivì ñuhìví, doco divi cuàchi nduá nìsa quida-ne. Ñà-ndáa nduá, có-ìtníí Dios cuenta sàhà cuàchi-nda nú còo ni-iin ley.

¹⁴ Doco dècuèndè tiempu xi Adán xì dècuèndè tiempu xi Moisés, iin-ni nì xihì stná nsidaa nèhivì, mate có-ndùdává cuàchi nì quidá-né xì cuàchi nì quida Adán mà.

Te Adán mà, mate iyuhu ndudává chuun nì quida-ne xì chuun nì quida Jesús na ní quesaa-yà ñuhìví,

¹⁵ doco có-ndùdává cuáhà-ñá. Vàchi tnùmanì níhì-ndà nùù mii-yá, tucu iá nùù ñà-ndùá nì quida Adán, vàchi sàhà cuàchi nì quida imindaa nècuàchìmà, cuáhà sàstnùhù nèhivì nì quesaha xíhì. Doco iá stná imindaa ana nì nanduu tiàa nì quida chicá ndiaha, divi nduú Jesucristu, vàchi sàhà gracia xi-ya nì sàhatahvì-yá cuáhà nèhivì tnùmanì ndiaha xí-yá, te cáyà cáyà gracia mà nùù-ndà.

¹⁶ Te ñà-ndùá nì cuu na ní quida mindaa tiàa ma cuàchi, có-ndùdává stná xì ñà-ndùá nì cuu na ní sàhatahvì Dios ndohó, vàchi cuisì imindaa cuàchi nì sandua, doco icúmí nèhivì ndoho-ne. Te vichi, mate cuáhà cuàchi-nda iá, doco ndiaha gá sàni nìhitàhvì-ndà nùù-yá, te ndeé vaha-nda nùù-yá.

¹⁷ Doco (tiempu xi Adán mà) nì quesaha xíhì nèhivì; fuerza nisa xihì-nè sàhà ñà-ndùá nì quida mindaa nècuàchìmà. Doco nú sàhà imindaa-né nì cuu xi nèhivì ducán, dandu nàhà xicà chicá ndiaá ñà-ndùá nì quida imindaa Jesucristu, vàchi sàhà mii-yá vātùni nìhì-ndà vihi gracia; nìhì-ndà tnùmanì xì-ndà ñà-ndee vaha-nda nùù-yá, te ducán seguru cundee-nda (nùù ñà-có-ndiàá), te cutiacu ndiaha-nda quida-ya.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, nacua nì là imindaa ana nì quida xi iin falta sàna, te ducán nì quixi tnùndoho nùù nsidaa nèhivì, pues ducán iá stná xì obra vaha nì quida imindaa mii-yá; sàhà obra mà vātùni nìhì nsidaa nèhivì ndee vaha-ne nùù-yá, dandu cutiacu ndiaha-né.

¹⁹ Imindaa nèhivì sàna cóni íní ní xí-yâ,

ñàyùcàndùá, nì nanduu nsidaa descendencia xi-ne nèhivì cuáchi. Te ducání stná (Jesús), imindaa mii-yá nì sanini viì xì (ñà-nduá cachí Dios), te ducán nì nihì cuàhà stná-ndà nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuìsì ini-xi.

²⁰ Nì sàha Dios ley xi-ya sàhà (ñà-cunahà claru) cuàhà cuàchi quidá nèhivì. Te ndisa, cuàhà gá nì cucuahà cuàchi-ne, doco cunaha-nsiá, divi sàhámà chicá más sàni sàhatahvì Dios vihi gá gracia xi-ya.

²¹ Ducán quidá-yá sàhà-ñá cui cundee gracia mà, vàchi antes na ian nì cundee cuàchi nùu nèhivì, te nì xihì-nè. Doco vichi icúmí cundee stná gracia xi-ya, dandu nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuìsì ini-xi, te cutiacu-ndà nicanicuahàn. Te Stoho-ndà Jesucristu nduú ana quidà-xì nsidaájàn.

6

Nansa cundee-nda nùu cuàchi-nda, te nihì-ndà quida viì-ndà nacua cuní Jesucristu

¹ Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A chicá vaha quida ga-ndà más cuàchi sàhà-ñá nihì gá-ndà más gracia?

² Còó, mà váha, vàchi ¿nansa cui quida ga-ndà ducán, nú na ian sàni xihì-ndà nùájàn nduá? Còò ni-iin ñà-dìsàhà-xì quida ga-ndà ducán.

³ Amádi sá-ínahá-nsiâ nansa nì cuu na ní cuhì-ndà, nì sacatnahá anima-ndà xì anima Cristu. Pues nú ducan, dandu sàhà ñà-jaàn xiñuhu quida stná-ndà cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì mii-yá,

⁴ te na ian nì cutnahá stná-ndà xì-yá na ní ndùxin-ya. Ñàyùcàndùá, ducán queá na ian nì xihì stná-ndà. Daaní, ñà-nì natiacu-yà nì quida poder

ndiaha xí Yuamánì-yá, divi ducání stná ndohó, sàni nìhì stná-ndà iin vida saa nùù-yá.

⁵ Cunaha-nsiá, nú (ducán quida-nda cuenta) na ian iin-ni nì xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu seguru icúmí sàà stná-ndà natiacu-ndà nahi mii-yá.

⁶ Te ináhá stná-ndà, nú nihnú ini-ndà nì xihì-ndà xì-yá nchìca cruz, dandu sàni cuxio stná sàxìnítnùní nì sa-icumi-nda antes. Ducan quida-nda sàhà-ñá màsà níhì gá cuàchi-nda cundéa nùù-ndà, ni màsà dándácú gá stná-mà nùù-ndà.

⁷ Vàchi nú na ian sàni xihì-ndà nduá, dandu mà cúí dandacú gá cuàchi-nda nùù-ndà ñà-quida-ndañá.

⁸ Ñàyùcànduá, nú (quida-nda cuenta) sàni xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu xiníndísá stná-ndà icúmí-ndá cutiacu-ndà cundoo-nda xi-yá.

⁹ Ináhá-ndá nì xihì-yà, doco vichi sàni natiacu-yà. Te mà nunca sàà gá-yà cui-yà. Còò gá nansa cui-yà.

¹⁰ Te na ní xihì-yà, iin xichi-ni nì xihì-yà sàhà cuàchi-nda. Doco vichi ñà-sàni natiacu-yà nduá, te itiacú (ndiaha-yá), iá-yà nùù Yua-nda Dios nicanicuahàn.

¹¹ Te ducán stná ndohó, xiñuhu cunihnu ini-ndà na ian sàni xihì stná-ndà sàhà-ñá màsà quidá gá-ndà cuàchi. Te ni cúníhnú stná ini-ndà itiacú ndisa-nda nùù Dios quidá Stoho-ndà Jesucristu.

¹² Ñàyùcànduá, mientras itiacú-ndà xì iquicúñú-ndà ñuhiví yohó, màsà cuáha-nda cundee cuàchi-nda nùù-ndà ñà-quida-nda ndéni cuàchi quini nì cui.

13 Màsà cuáha-nda quida-nda ni-iin cuàchi, ni ndahà-ndà, ni sàhà-ndà, ni-iin xaan xi-nda. Còó, vàchi có-queé víámà. Xiñuhu quida-nda cuenta na ian sàni natiacu-ndà, te vichi ni dáyâha-nda mii-nda ndahà Dios. Cuisi mii-ní-yá ni cuáha-nda cuichuun-xi-nda, dandu cuisì ñà-vàha cunduu ñà-quida-nda.

14 Vàchi mà dándácû gá cuàchi-nda nùù-ndà, vàchi màdì ley sànaha nduá nchícùn-ndà vichi, cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà.

In ejemplu nacání nansa ñisa ìa xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nùù Dios

15 Doco nú cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà, ¿a libre íá-ndà quida ndevàha-nda cuàchi sàhà-ñá còó gá ley sànaha ma nùù-ndà? Còó, mà nunca.

16 Vàchi sà-ìnáhá-nsiâ nansa ía na sàà-ndà ndahà iin lamú, pues divi peón xi temà icúmí-ndá cunduu-nda, te cunucuachi-nda nùù-té. Te ducání ía stná xì anima-ndà, vàchi nú ni quida-nda cuàchi, dandu ndahà ñà-jaàn íá-ndà, te ducán icúmí-ndá sàà-ndà cui-ndà. Doco nú Dios xinúcuáchí-ndá nùù-xí, dandu sàà-ndà cunihnu ndàcuisì ini-ndà.

17 Antes lamú xi-nsia nì sanduu cuàchi-nsia, doco ansivéhé Dios, xì nsidaa voluntad xi-nsia nì xinindisá-nsiá dàñùhù nì sàcùnaha-nsiá.

18 Te vichi sàni quee-nsia libre nùù cuàchi-nsia; cuisì ñà-ìá viì xinúcuáchí-nsiâ nùù-xí.

19 Pues ejemplu mà nacání xì-nsiá sàhà (peón quidáchúûn) ñuhiví yohó, vàchi cuàhà xichì ùhì cundaà ini-ndà. Ñàyùcànduá, dohó cachí xì-nsiá: nacua ñisa cudìi guá inì-nsia cunchicùn-nsià ñà-ìá sìquini, te yáha ga ñisa quida ndevàha-nsia, pues vichi xiñuhu cudìi stná inì-nsia cunchicùn-nsià

cuisi chuun iá viì, dandu nìhì-nsiá cunduu-nsia nèhivì ìì xí-yá.

²⁰ Vàchi cunaha-nsiá, na nísa ndoo-nsia nùù ndahà cuàchi-nsia, cóni sá-íníní-nsiá ley xi ichì víi.

²¹ Doco còò ni-ĩhàha ni níhì-nsiá nùù inga ichì mà, vachi cuisì-ní ñà-dandáñúhú-xí-ndá nduámà. Te dècuèndè vichi nducáhán vá-nsiá sàhà ñà-nduá nìsa quida-nsia antes mà.

²² Ndahà cuàchi-nsia nì sandoo-nsia, doco vichi sàni cuxio-nsia nùájàn, te xinúcuáchí-nsiá nùù Dios; sàni dàhî stná-yà sàxìnít-nùn-nsiá, te fin xi-nsia cunduu ñà-cutiacu-nsiá nicanicuahàn.

²³ Vachi nú cuàchi-nda nduá xinúcuáchí-ndá nùù-xí, dandu cuisì ñà-ndañuhu-nda cundua nìhì-nda. Doco ñà-nduá cutáhvi uun-nda nùù Dios nduú ñà-cutiacu ndiaha-nda nicanicuahàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

7

Inga ejemplu ñà-cundaà ini-ndà nansa nìsa ìa xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nùù Dios

¹ Ñànì, dava-nsia sà-ínáhá-nsiá nansa cachí ley xi Dios. Pues nú ducán, dandu mà úhì cundaà stná ini-nsiá palabra cuàhìn cachì yohó. Sà-ínáhá-nsiá (ñà-cuisì-ní) dècuèndè quivì cui-ndà dandacú ley mà nùù-ndà.

² Vachi nú sàni nandàhà iin nècuàchì ñahà, dandu iin-nì icúmí-né coo-ne xì ì-né mientras itiácù-va nècuàchìmà, cachí ley mà; doco nú sàni xìhì nècuàchìmà, dandu mà cúndiáá gà ley xi-ne.

³ Doco mientras itiácù-va-ne, còò permisù coo nècuàchì ñahà mà xì inga tiàa, vachi nú ducán, dandu cuàchi nduá. Doco nú sàni xìhì ì-némà,

dandu libre iá-nè nandàhà-né xì inga nècuàchì tiàa, te mà cùndúá cuàchi, cachí ley mà.

⁴ (Pues ejemplu nduú stná nsidaájàn), ñànì, vàchi sàhà ñà-quidà-ndà cuenta nì xihì stná-ndà xì Cristu, ñàyùcàndùá, (ináhá-ndá) có-dàndàcú gá ley sàna ma nùù-ndà. Libre iá-ndà vichi, vātùni cundoo-nda xi inga stoho-ndà, divi Stoho-ndà Señor nì natiacu, te ducán chindee-yándô quida-nda cuàhà ñà-vàha, te cudìi ini-yà.

⁵ Antes puru ñà-cùdî ini mii-nda nìsa xihò-ndà quida-nda; doco na ní cundaà stná ini-ndà nansa cachí ley (xi Dios ñà-màsà quidá-ndá ducán), dandu chicá más nì cuni-ndà quida ndevàha-nda cuàchi, te sàhájàn cuàhàn-ndà cui-ndà nì cuí, (te ndañuhu-nda).

⁶ Doco vichi sàni cuxio-nda nùù ley sàna ma, vàchi quida-nda cuenta na ian sàni xihì-ndà, te có-dàndàcú gá ley mà nùù-ndà, vātùni cunucuachi-nda (nùù Dios) vichi, vātùni cunihnu ini-ndà iin-ni ichì sàà ndé (cahvi-nda mii-yá) ini anima-ndà, màdiá cunchicùn cuisì gá-ndà nacua cachí tutu (nduú ley sàna ma).

Nansa iá cuàchi ñuhú ini anima-ndà, te quidá quinia xì-ndà

⁷ Pues, nú ducán nduá, dandu ¿a cuàchi nduú ñà-càchì ley mà? Còó, màsà nunca cachi-ndà ducán. Vàchi còò nansa cundaà ini-ndà índù iñàha có-íá viì nú màsà cáchitnùhu ley mà. Por ejemplu, nú màsà cáchì ley mà ñà-mà váha xihò-ndà (ñà-ìcúmí ñanìtnaha-nda), dandu yùhù mà cùndáà inì (cuàchi nduá) ñà-xihò-ndà ni cuí.

⁸ Doco na ní inini nansa cachí ley mà, dandu cuàchi (iá ini anímè), más gà nì dàxíhoá yùhù, te sàhà ley mà vihi gá nì cucuahà deseu xi ñà-xíhoé. Vàchi nú có-cùndáà ini-ndà sàhà ley mà, dandu (chicá dadí iá) cuàchi-nda na ian sàni xihà.

⁹ Antes nì là iin tiempu nìsa cudìi gá inì ié` ñuhìví, te còò ni-iñàha ni sándúú ley mà núí. Doco nì sàà iin quivì nì cundaà inì sàhà-ñá, dandu na ian nì natiacu cuàchi iá ini anímè. Te (nì cuhuun inì) na ian nì xihì.

¹⁰ Te (nì cundaà inì) sàhà ley mà ñà-mate ní sàcòà sàhà-ñá chindeá-ndó cutiacu ndiaha-nda ni cuí, doco vichi divi sàhájàn cuàhìn ndañuhí nì cùí.

¹¹ Vàchi cuàchi (iá ini anímè), sàhà-ñá ináhí nansa cachí ley mà, ñàyùcàndùá nì dandàhvìá yùhù, te (nì cundeá núí), na ian nì sahníá yùhù.

¹² Ñàyùcàndùá, (ináhá-ndá), ì ndisa ley xi-ya, te ì ndisa stná ñà-ndùá dandacuá, vachi ndiaha gá cachá; vaha ndisa-ña.

¹³ Pues nú ducán nduá, dandu ¿a tuxí ini-ndà ñà-sàhà ley vaha ma (nì cuchicuehe) anímè, na ian nì xihà? Còó, màsà cáchí-ndà ducán. Divi cuàchi nduá nì quida quini xi anímè, (màdì ley mà). Te ducán nì cuu sàhà-ñá cunahà claru divi cuàchi nduá quidá quini, vachi mate ley vaha ndisa nduú ley xi-ya, doco sàhà divi ley mà nì ndudana cuàchi (ini anímè), te vihi gá nì nàcùnihnu quini inì. Ñàyùcàndùá, sàhà ñà-nì ndudana cuàchi ducán sàhà iin ley vaha, chicá sàni nàcùnahà claru ñà-yáha ga quini iá ñà-quida-nda cuàchi.

¹⁴ Ináhá-ndá, ndudu ì nì cachi Espíritu Ì xí Dios nduú ley xi-ya; doco yùhù, còó; ducání nduí iin tiàa

chicuéhè, màdì libre ié` quide ñà-íá viì, cutu cuáchi nduá quidé.

15 Vàchi ni có-cùndáa vaha inì nansa íá ñà-nduá quidé, vachi ñà-cudî inì sàhà-xí, có-quidéa. Te ñà-có-cuní quide, ñà-yúcán nduá quidé.

16 Te nú ducán nduá quidé, dandu náhà xicà, ley vaha ndisa nduú ley mà.

17 Ñàyùcànduá, màdì ndisa yùhù quidà xì cuàchi ma, còó. Ñà-nduú ñà-chìcuéhè ñuhú ini anímè, divi nduá quidà xì ñà-jaàn.

18 Yùhù ináhî, inii mií nacua nduí nèhivì, còò ni-iin ñà-vaha. Mate cudî inì quide ñà-íá viì, doco có-nàníhì nansa quida ndiseà.

19 Vàchi chuun viì cuní quide, có-quidéa; te chuun quini có-cuní quide, ñà-yúcán nduá quidé.

20 Ñàyùcànduá, nú có-cuní quidé ñà-nduá quide, dandu màdì yùhù ndisa nduú ana quidà xì (ñà-có-ndiáàmà). Divi cuàchi íá ini anímè quidà xán.

21 Ñàyùcànduá, sàni cundaà inì, ducán íá xì; na quívì cuní quide iin chuun viì, dandu sadí ñà-chìcuéhè íá ini anímè nùí.

22 Ñà-ndáa nduá, ini anímè cudî inì sàhà ley xi Dios.

23 Doco ñà-íá stná inga ley (chicuéhè) ini ndahásáhì, ñà-yúcán nduá sadí xì nùù ñà-vaha nacání inì quide, te cundéàmà nùí ñà-quide cuàchi cuní cuerpu xi quide.

24 ¡Ndahví ndise! ¿Ana dacácu xí nùù iquicúñú malu icúmí? Vàchi sàhà ñà-yòhó cuàhàn ndañuhu dahuin nì cùí.

25 Doco ¡ansivéhé Dios, vachi sàhà Stoho-ndà Je-sucristu (vátùni càcui)! Ñàyùcànduá, ini anímè

xinúcuáchî nùù mii-yá nacua cachí ley xi-ya, doco iquicúñuì, còó, cutu ñá-ndùú cuàchi (cuniá) quide.

8

Nansa cutiacu-ndà vida ndiaha quida Espíritu Ìì xí Dios

¹ Vichi sàhà nsidaa ñà-jaàn, mà cóó gá ni-iin castigu xi-nda nú nduú ndisa-nda nèhivì xí Jesucristu. Te có-ndùlócô gà-ndà sàhà ñà-nduá xího-nda, cuisì-nì nìhnú ini-nda sàhà ñà-nduá cachí Espíritu Ìì xí Dios.

² Vàchi ñà-ìá-ndà ndahà Yà-ìì mà, ñàyùcànduá sàhà Jesucristu níhítàhvì-ndà vida ndiaha. Te ducán sàni quee dahuun stná-ndà libre nùù ndahà cuàchi-nda; mà cúí gá cahniándô.

³ Doco ley sànahà ma, mànicúí (chindeándô), vachi mà sàà nèhivì chivàha vii-néà, ñàyùcànduá, mii Dios (nì chindee-yándô), nì dàquixí-yá Dèhemanì-yá, nì nanduu-ya iin tiàa nahi nsidaa ndohó nèhivì cuáchi, (dandu nì dànàà-yá) sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá màsà dándácû gá mà nùù-ndà ñuhivì yohó.

⁴ Ducán, dandu vètùni quida ndisa-nda nsidaa ñà-vàha cachí ley xi-ya, vachi có-ndùlócô gà-ndà sàhà ñà-siquini xího nèhivì ñuhivì, cuisì-ní ñà-nduá cachí Espíritu Ìì xí Dios nduá nihnú ini-nda.

⁵ Vachi nèhivì tùha cunchicùn ñà-nduá cudî ini mii-né, cuisì-ní ñà-jaàn nduá nihnú ini sàxìnítùnì-nè. Doco nèhivì nchícùn xì ñà-cudî ini Espíritu Ìì xí Dios, cuisì-ní chuun xi Yà-ìì mà nduá nihnú ini-nè.

⁶ Vachi nú cuisì-ní ñà-xího-nda nduá nihnú ini-nda, dandu icúmí-ndá sàà-ndà cui

dahuun-nda. Doco nú ndudu ìì xí Espíritu xi Dios nduá nihnú ini-ndà, dandu cutiacu ndiaha ndisa-nda, te contentu cundoo-nda quida-ya.

⁷ Cunaha-nsiá, nú cuisì ñá-cùdí ini mii-ni-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu na ian xiní ùhì-ndà Dios nduá, vèchi nú ducán, dandu có-íá gà-ndà su-jetu nùù ley xi-ya, te ni mà cúí cunchicùn viì-ndà ley mà.

⁸ Ñàyùcànduá, nèhivì nihnú inì-xi cuisì ñà-nduú gustu xi mii-né, mà cúí natù-i-ne nùù Dios.

⁹ Doco mii-nsiá, có-nìhnú gà inì-nsia ñà-nduú gustu xi mii-nsiá, nú ndisa iná cáá Espíritu ìì xí Dios anima-nsiá; còó. Ñà-nduá cachí Espíritu ìì nduá nihnú ini-nsiá. Doco cunaha-nsiá, nú íá iin nèhivì còò Espíritu ìì xí Cristu anima-xi, có-nduú ndisa-ne iin nèhivì xí mii-yá.

¹⁰ Doco nú íá Cristu ini anima-ndà, dandu ñà-sàni ndee vaha-nda nùù-yá nduá, te ducán itiacú ndisa anima-ndà nùù-yá, mate quida-nda cuenta na ian sàni xihì iquicúñú-ndà sàhà cuèchi nì quida-nda.

¹¹ Cunaha-nsiá, Yua-nda Dios nduú ana nì dãnátiacú xì Jesucristu, te ñà-íá Espíritu ìì xí-yá ini-ndà, ñàyùcànduá mate ni cuí-ndà, doco icúmí stná-ndà natiacu-ndà quida-ya, vèchi iná cáá Yà-ìì mà ini-ndà.

¹² Ñà-jaàn nduá dìsàhà-xí có-xiñhù quida ga-ndà nansa ni nì cui nacua cudí ini mii-nda quida-nda. Còó, ñàni. Màsà cúndóó-ndà quida-nda ducán.

¹³ Vèchi nú ni quida-nda cuisì ñà-nduá cudí ini mii-nda, dandu icúmí-ndà ndañuhu-nda.

Ñàyùcàndùá, ni cuáha-nda chindee Espíritu ìi ndohó, dandu ñhì-ndà dandáñúhú dahuun-nda chuun (sìquini) cuní-ndà quida-nda, te nú ni ñhì-ndà ducán, dandu vida ndiaha ñhítáhvi-ndà.

14 Vàchi nsidaa ana nihnú ini xì Espíritu ìi xí Dios ñà-dacúndéhe-yánè ichì cunchicùn-nè, divi xínduu dèhe ndisa-ya.

15 Nùù mii-yá sàni ñhì-ndà Espíritu ìi xí-yá, doco Yà-ìi mà, có-ndùú-yá iin ana dandacú ndéé nùù-ndà, te ò dayúhì xì-ndà. Còó, siempre chindéé-yândô ñà-cunihnu ini-ndà nduú ndisa-nda dèhe Dios, te ducán cui cachi-ndà xì-yá: “¡Yuamání!” vàchi yua-nda nduú-yá.

16 Te divi ducán cachí stná Yà-ìi mà xì-ndà ini anima-ndà, ñà-ndùú ndisa-nda dèhe-ya; te stná anima-ndà, ducán cachí stná xì-ndà.

17 Te nú dèhe-ya xínduu-nda, dandu icúmí stná-ndà ndutahvi-ndà ñà-cuicà-yá nùù-yá, vàchi icúmí-ndá cutnaha-nda xi Cristu ñhítáhvi stná-ndà nahi mii-yá, nú ni ndohó stná-ndà sàhà-yá. Vàchi nú ni ndoho-nda sàhà-yá, dandu icúmí stná-ndà sàà-ndà cundoo ndiaha-nda nùù-yá.

18 Vàchi iyuhu nduá icúmí-ndá ndoho-nda tiempu vichì, cachí yùhù, daaní, después, yáha ga chicá ndiaha cunduu ñà-ndùá ñhítáhvi-ndà.

19 Te nsidanicuú ñà-ndùá nì quidavàha Dios, ducán iá na ian ndiatú stná, vàchi cuàhà gá cunìà sàà tiempu cunahà claru ana xínduu ndisa dèhe-ya.

20 Vàchi nsidaa ñà-ndùá nì quidavàha-ya ñuhìví yohó, nì sàà nì cuchicueha. Doco màdì sàhà ñà-cuní miá nì cùú ducán, còó; sàhà-ñá ducán nì

chitnùnì ini mii-yá. Te vichi (sàni sàha-yàndó iin) tnùndé ini,

²¹ divi ñà-quee libre stná ñuhìví yohó, mà cúndúú gá` iin lugar nì cuchicuehe; vàchi icúmí cununa ndisa ñuhìví, dandu cundoo ndiaha nsidaa ana nduú dèhe-ya.

²² Te ináhá-ndá, ndè vichi ndohó ñuhìví yohó na ian ndohá sàhà ñà-vàxi inga ñuhìví saa.

²³ Te màdì cuìsi ñuhìví nduá quidá ducán; còó, ndè mii stná-ndà, na ian nsíhi ini-ndà ndiatu-nda cuu ducán. Doco vichi iá iin ñà-ndiaha sàni nihítáhvi-ndà, divi ñà-cucumi-nda Espíritu Ìì xí-yá, vàchi divi-ya nduú tnùmanì primeru xi-nda nùù-yá. Ñàyùcànduá ndiatú cuìsi-nda ndè cachi sàà tiempu cachi vate-yá xì nsidaa nèhivì ñà-divi dèhe-ya xínduu-nda, dandu quee ndisa-nda libre, (mà quidá gá-ndà cuàchi).

²⁴⁻²⁵ Vàchi na ní càcu anima-ndà, divi tnùndé ini jaàn nduá nì nihì-ndà. Ñàyùcànduá, cuéyàà-ni nì cúndiátú-ndá dècuèndè cachi cuni-ndàñá, vàchi nú tnùndé ini ndisa nduá, dandu ñà-tàñáha ga nihì-ndà nduá, vàchi nú sàni nihì-ndà iñàha, dandu mà cáhí gá-ndà xán nduá tnùndé ini.

²⁶ (Ináhá-ndá), mà fuerte anima-ndà, doco Espíritu Ìì xí Dios, chindéé-yâ ndohó, vàchi có-cúndáà ini-ndà nansa càcàn tàhvi-ndà nùù Yuandiaha-nda modo ndiá icà-ndà, doco Yà-ìì mà, cáhàn nihni-ya sàhà-ndà nùù Yua-nda Dios, mate ndohó, cuisì-nì sácàn ini-ndà quidá-yá, te ni có-sàà-ndà cachi claru-ndà ni-iin palabra.

²⁷ Doco mii-yá, indéhe váha-ya nansa iá anima iin iin nèhivì, te ináhá stná-yà nansa nihnú ini Espíritu Ìì xí-yá, vàchi Yà-ìì mà, cuisì ñà-nduá cuní

Yuandiaha-nda nduá xícàn tàhvì-yá sàhà-ndà.

Na xínu tiempu icúmí-ndá cundee-nda nùu nsi-daa tnùndoho

²⁸ Ináhá stná-ndà ñà-yòhó: nsidanicuú iñàha cuú xi-nda, ñà-chindee xi-nda sàhà ñà-vàha xi-nda nduá, nú cuú ini-ndà sàhà Dios, te nduu-nda ana nì chitnùní ini-yà cana-ya ladu xi-ya.

²⁹ Vàchi nsidaa nèhivì sà-ínáhá-yâ dècuèndè antes, divi nì chitnùní ini-yà sàà-nè cunduu-ne nahi Dèhemanì-yá (Jesús), te ducán cundoo cuàhà gá dèhe-ya, te Jesús cunduu dèhe-ya primeru.

³⁰ Daaní, nsidaa ana nì chitnùní ini-yà cunduu nèhivì xí-yá ducán, divi nduú ana nì cana-ya. Te nèhivì nì cana-ya, divi nì nihì stná nì ndee vaha nùu-yá. Te nsidaa ana nì ndee vaha nùu-yá ducán, divi nì nihitàhvì stná tnùñuhu ndiaha xí-yá.

³¹ Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? (Dohó cachi-ndà): nú Dios iá sàhà-nda, dandu còò ni-iñàha cundee nùu-ndà.

³² Vàchi cunaha-nsiá, ni Dèhemanì-yá cóni cùhí ini-yà; nì sàhatahvì-yándô nì xihì-yàmà sàhà nsi-daa-nda. Ñàyùcànduá seguru icúmí-yâ cuàha stná-yàndó nsidaa ñà-nduá xiñuhu gá-ndà.

³³ Te vichi, ¿a iá ana cui dacuidá cuàchi dìquì-ndà nú sàni nacàxin-yàndó? (Còò, mà cúí), vachi sàndèníhí vaha-yàndó.

³⁴ Te ¿a iá stná ana cui dacúnsidá cuàchi xi-nda? Còò, vachi divi Cristu nì xihì cuenta xi-nda, te nì natiacu-yà, dandu nì sàcòo-ya ladu cuàhá Yuamánì-yá Dios, te ndè cáhàn nihni stná-yà sàhà-ndà.

³⁵ Daaní, ¿a iá stná ana cui dacúxíó xí-ndá nùu Cristu ñà-màsà cúú gá ini-yà sàhà-ndà? Còò, mà

níhìndèè-né ducán, mate cuáhà tnùndoho ni coó, te ò cuáhà vida ni yáha-nda, te ò ni quidá quínì nèhivì xì-ndà. Doco còó, mà níhì-né ducán, mate ni coó tnama, ò nì yáha ndahví-ndà, ò núù cuáhà peligrú iá-ndà, te cuní nèhivì cahni-néndô, doco iin-ni cuú ini Dios sàhà-ndà.

³⁶ Vàchi, ducán cachí stná tutu ìì (ndé cáhàn nèhivì xì-yá, cachí-nè):

Sàhà ñà-nduú-nsí nèhivì xí mii-ní, ñàyùcànduá nduí te ñuú nchícùn nèhivì nsiùhù ñà-cahni-né nsiùhù, quidá-né cuenta na ian riì nduú-nsí cundaca-ne nsiùhù cùhùn ndé cui-nsì.

Ducán cachá.

³⁷ Doco cunaha-nsiá, nsidaa tnùndoho ma, sàni cundee dahuun-nda nùá, vachi cuú ini-yà sàhà-ndà, te chindéé-yândô.

³⁸⁻³⁹ Te yùhù, ináhá vâhi iin-ni icúmí-yâ cuu ini-yà sàhà-ndà mate ni cuní-ndà cuáhà vida, te ò ni sàà-ndà cui-ndà, te ò ndéni iñàha nì cui ni quidá iin ángel, ò iin ana dandacú, ò iin ñà-malu, doco iin-ni icúmí-ndá cundoo-nda nùù-yá; mate ni coó cuáhà tnùndoho quivì vichi, ò tnaa idá, doco cunaha-nsiá, còò ni-iin ana ndoó ansivi, ò andea, ò ndéni nì cui, mà cúí dacúxíóàndó nùù ndahà-yá, vachi cuú ini-yà sàhà-ndà, te sàhà Stoho-ndà Jesucristu (sàni indehè ndàhvì-yàndó).

9

Icúmí Dios chindee-yá nèhivì raza Israel

¹ Nèhivì xí Cristu nduí, te ináhá-yâ ñà-ndáà nduá (cuàhìn cachì xì-nsiá); te icúmî cachì ndàì xì-nsiá, vachi inácaa stná Espíritu Ìì xí Dios inì, ñàyùcànduá, ináhî ini anímè ñà-ndáà nduá cuàhìn cachì yohó.

² Cunaha-nsiá, cuàhà gá tnùnsí ini ié, te nicanicuahàn iá ñà-ndùá dandoho-xí,

³ vâchi (nacání inì) sàhà ñanìtnahi, divi nèhivì raza xi. Dispuestu ié ñihìchìhén, te ndañuhí nùu Cristu nì cùí (sàhà-ñá ni sàà tnahi càcu-ne nùu-yá).

⁴ Vâchi divi descendencia xi xii-nsí Israel nduú stná-nè, te quidá stná-yà cuenta na ian dèhe-ya nduú stná-nè; mahì mii-né nìsa itnuù ndiaha-yá. Dècuèndè nì ndatnuhu sahnú stná-yà xì-né, te nì saquin-yà iin tratu, nì sàha-yanè ley ì xí-yá. Te nì cachitnùhu stná-yà nansa cunucuachi-né nùu-yá na cahvi-néyà. Te cuàhà gá ñà-ndiaha ì nì quida-ya comprometer xì-né.

⁵ Te yohòtéhè primeru-nè, divi yohòtéhè xii-nsí, (cuàhà gá fama-nè) nì sàcòo; te iin nèhivì ñuu-nsì nì sanduu stná dihi Cristu. Te Cristu, nicanicuahàn naquimani-ndà mii-yá, vâchi Dios nduú-yá, te dandacú-yá nùu nsidanicuú iñàha, amén.

⁶ Doco nsidaa ñà-ndùá nì cachi Dios (sàhà raza-nsì mà), màsà cúníhnú ini-ndà sàni yàha uan. Vâchi màdi nsidaa descendencia xi xii-nsí Israel nduú ndisa nèhivì ì xí raza mà.

⁷ Mate descendencia xi Abraham nduú-né, doco có-cuní cachàmà ñà-ndùú ndisa stná-nè cuenta xi Abraham, vâchi nì cachi Dios xi nècuàchì sahnù-mà ñà-cuisì descendencia xi dèhe-ne Isaac cunduu nècuàchì ñihìtáhvì.

⁸ Te palabra jaàn cuní cachi ñà-còo ni-iin nèhivì cunduu dèhe ndisa Dios sàhà cuisì raza-nè. Còo, dèhe-ya nduú nsidaa ana nì saquin-yà iin compromisu sàhà-xí.

⁹ Vâchi (ducán nduú modó nì quesaa dèhe Abraham); vâchi nì ìa iin palabra nì cachi sahnù-yá xì nècuàchì mà, divi ñà-yòhó: “Ìn quivì señaladu icúmì

quixi, te daa sá-íá dèhe (ñahàdihí-nî nani) Sara”.

¹⁰ Doco cunaha-nsiá, màdì cuísi ñà-jaàn nduá iá, vâchi iá stná ñà-nduá nî cuu xi Rebeca, ñahàdihí xî-nsí Isaac. Na ñuhú dèhe-ne nduú cuatí,

¹¹⁻¹² nî cachi Dios xî-né: “Dèhe-ní cacu primeru icúmí cunucuachi nùù luchì nchícùn gà”. Doco (na ní cachi-yà ducán), tàñáha ga tùinuù mée mà, tàñáha ga quida-tè ni-iñàha, ni-iin ñà-vàha, te ni-iin stná ñà-có-íá vâha. Doco ñà-jaàn nî cachi-yà sàhà-ñá cunahà claru có-nâcàxin-ya ni-iin nèhivì sàhà obra quidá-né, cuisì sàhà-ñá ducán chítnùní ini-yà quida-ya.

¹³ Te ducán nî cachi stná-yà nùù tutu ì: “Jacob cuú inì sàhà-xí, doco Esaú, còó, có-xiñuhí-te”, nî cachi-yà.

¹⁴ Doco nú ducán nduá, ¿a ñá-cô-quidá víi Dios nduámà? Còó, ¿màsà nunca cachi-ndà ducán!

¹⁵ Vâchi dohó nî cachi stná-yà xî Moisés: “Cuisì yùhù icúmî cachì ana cundehè ndahví, te ana cuàhìn cuhi inì”.

¹⁶ Ñâyùcànduá, màdì ñá-nduá cuní nèhivì quida-ne nduú ñà-cundiaa, ni màdì stná ñà-nduá sàhandee íní-nè quida-ne; còó, cuisì cundiaa ñà-cundehè ndahví-yànè.

¹⁷ Vâchi nùù tutu ì itándiaa palabra yohó nî cachi Dios xî rey ñuu Egipto nani Faraón: “Yùhù, sàni chitnùní inì cunduu-ní iin rey, doco ¿índù chuun? Cuisì sàhà-ñá cundeí nùù-ní xî poder cahnú xí, dandu cundaà ini nèhivì inicutu ñuhivì sàhí, nansa iá poder xi”, nî cachi-yà.

¹⁸ Ñâyùcànduá, nú ducán cuní-yà, vâtùni cundehè ndahví-yà iin nèhivì, te inga-nè nsidacaxin-yá anima-xi.

19 Doco (sàhà ñà-jaàn) vihini cachi stná iin nèhivì: “Nú ducán quidá Yua-nda Dios, dandu có-ndiá ìcà-yá cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda, vèchi mii-yá nduú-yá mii-yá, te ¿ndiá quida ndohó?”

20 Doco còó, màsà cächí-ndà ducán, vèchi có-ndùdává-ndá xí mii-yá, te ¿índù chuun cächí-ndà ducán xi-yá? Vèchi ni cächí-ndà iá iin quidi nì quidavàha iin nèhivì. ¿A vátùni nú ni cachá` xì-né: “¿Índù chuun dohó nì quidavàha-ní yùhù?” Còó,

21 vèchi icúmí tiàa ma derechu quidavàha-neà nansa ni cúdî ini-nè. Vátùni tni-ne chii barru, te tavà-né iin quidi finu, dandu quihin stná-nè inga iyuhá, te quidayucun stná-nè inga quidi chicá corriente.

22 Pues ducán stná xì mii-yá, mate cuní-yà da-cuní-yà nèhivì (xicá ichì malu) ñà-fuerte guá castigu xi-ya, te ñà-càhnù-guá poder xi-ya, doco caní tiempu nì quidandee ini-yà sàhà-né mate ndiá ìcà-né nìhì-né castigu, te xínduu-ne cuisì ana icúmí ndañuhu yèchì quida-ya, (nahi quidi corriente mà).

23 Doco ndohó, còó, (tucu iá), vèchi na iin quidi finu nduu-nda nùù-yá, te cuní-yà cundaà stná ini nèhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá xì ana indéhe ndahví-yà. Te divì nècuàchì cundiátù mà nduú ndohó nècuàchì nì chitnùnì ini-yà nìhìtáhvi xì tnùñuhu ndiaha xí-yá.

24 Ñàyùcàndùá, nì cana-ya nsidanicuú ndohó, màdì cuísi nèhivì raza Judea.

25 Vèchi dohó cächí stná tutu nì tiaa Oseas sàhana ndé cächí Dios palabra yohó:

Nèhivì yucán, mate sàni cächì xì-né có-ndùú-né

nèhivì xí, doco después icúmî cachì xì-né ñà-ndùú-né nèhivì xí. Cónì sácúú inì sàhà-né antes, doco icúmî sài cachì ñà-mànì gá-nè nùì.

²⁶ Vàchi nèhivì ñuu ndé nì cachì ñà-có-ndùú-né nèhivì xí, pues divi-ne cunduu-ne dèhe ndisa yùhù ana nduú Dios vivu.

²⁷ Doco nècuàchì Israel, dohó nì tiaa Isaías sàhà-né: “Mate cuáhà gá nècuàchì Israel ndoó nahi ñusi cuàtì ndoó yuhù mar, doco sacu-nè icúmí càcu,

²⁸ vàchi ñà-ndùá sàni cachi Stoho-ndà Señor quida-ya ñuhivì yohó, yàchì icúmí-yá daxínu dahuun-yaña”.

²⁹ Daaní, ñà-yòhó nì cachi stná Isaías mà:

Ansivéhé Stoho-ndà Señor, vàchi dandacú-yá nùù nsidanicuú iñàha; te nú mà dácâcu-ya iin ùì-ndà nì cùí, dandu (nsihi dahuun-nda) na ian nì cuu xi nèhivì ñuu Sodoma xì nèhivì ñuu Gomorra.

³⁰ Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nècuàchì có-ndùú raza Israel? (Pues dohó cachi-ndà): mate cónì sánándúcú-nê nansa cui ndee vàha-ne nùù-yá, doco vichi vètùni nìhìtáhvi-né ducán nú ni cúníndísâ-néyà.

³¹ Doco nècuàchì Israel, mate nchícùn-nè iin ley tuxí ini-nè ñà-ndee vàha-ne nùù-yá, doco còó, cónì níhì-né natùì-ne nùù-yá ducán.

³² Te ¿índù chuun? Pues divi sàhà-ñá cuní-nè nìhìtáhvi-né sàhà cuisì obra quidá-né, te màdì sàhà ñà-nìhnú ini-nèyà. Vàchi (na ní cuduchi ini-nè sàhà Jesús), dandu nì cuu xi-né na iin nèhivì nì saquihì sàhà-xí iin yùù, te nì sàcasàn-né.

³³ Vàchi divi ducán nì cachi Dios nùù tutu ìì, (ndé cachí-yà):

Cuàhìn techuín iin ana sàà ñuu Sión, (divi nduú Jerusalén), te cunduu-ya na iin yùù cahnú caquìhi sàhà nèhivì, te ndua-nè, vàchi nèhivì ñuu mà, icúmí-nê cuduchi ini-nè sàhà-yá. Doco nèhivì cunindisa-xi-yá, mà sàà-nè naxicocuïn ini-nè.

10

Ndèni nèhivì ní cui, nú ni cúníndísâ-né Jesús, vátùni càcu-ne

¹ Ñánì, xì nsidaa anímè cunî càcu nèhivì raza xi Israel nùù Dios, te ñà-jaàn nduá siempre xícàn tàhví nùù-yá.

² Pues ñà-ndáà nduá, sáhandee ini-nè cahvi-néyà, doco tà cúndáà vaha ini-nè nansa ndiá icà-né quida-ne.

³ Cuní-nè ndee vaha-ne nùù-yá, doco sàni nacuaà-né modo nì cachi-yà quida-ne ducán, te modo xi mii-né cuní-nè quida-neàmà. Ñàyùcànduá, ducán queá na ian sàni cahíchì ini-nè ichì mii-yá.

⁴ Vàchi cunaha-nsiá, nú ichì Cristu xiníndísá-ndá, te ducán sàni ndee vaha-nda nùù-yá, dandu còò cá necesidad cunchicùn gà-ndà ley sàhana.

⁵ Daaní, Moisés, nì tiaa stná-nè iin palabra sàhà nèhivì nchícùn ley mà, te sàhámà cuní-nè ndee vaha-ne nùù-yá nì cùí. Dohó nì cachi Moisés: “(Cuisì) nú quida ndisa-nda cumplir nsi-daa ñà-nduá cachí ley mà, dandu nìhì-ndà cutiacu ndiaha-nda”.

⁶ Doco nú sàhà fe xi-nda cuní-nda ndee vaha-nda nùù-yá, (dandu nì cúníní-nda palabra

yohó) cachí stná ley mà: “Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda icúmí-ndá nana-nda ndè gloria —na ian cuàhàn-ndà cundaca-nda Cristu nuu ndè ñuhiví yohó— còó;

⁷ ni màsà cútúxí stná ini-ndà ñà-icúmí-ndá nuu cunú-ndà ndè tixí ñuhiví”, na ian cuàhàn-ndà danátiácú-ndà Cristu, te cundaca-ndayá naxinu yohó. Còó.

⁸ Pues ¿nansa ndisa cachí palabra mà (quida-nda)? Divi dohó cachá: “Yatni uun iá palabra xi-ya, mà úhì càhàn-niá, mà úhì cunihnu vaha inì-niá ini anima-ní”. Te divi palabra mà nduá cachítnùhu-nsi xì nèhivì na cachí-nsi xì-né xiñuhu cunindisá-né mii-yá.

⁹ Vàchi nú cachí vate-nda ñà-mii Jesús nduú Stoho-ndà Señor, te ini anima-ndà xiníndisá-ndá ñà-nì natiacu-yà nì quida Dios, dandísá, càcu anima-ndà nùu-yá.

¹⁰ Vàchi ini anima-ndà nduú lugar ndé xiníndisá-ndáyâ, te ndee vaha-nda nùu-yá; te xì yuhù-ndà cachí vate-nda (ñà-nchícùn-ndà mii-yá), dandu xì ñà-jaàn nihì-ndà salvación xi-nda. Palabra yohó nduá cachítnùhu-nsi xì nèhivì.

¹¹ Vàchi dohó cachí tutu ìì: “Ni-iin nèhivì, mà sàà-nè naxicocuíñ ini-nè ñà-nì xinindisá-né mii-yá”.

¹² Vàchi iin-ni ndiaá nsidaa-nda nùu-yá, nahi nècuàhì raza Judea, te ducán stná nèhivì inga ñuu. Vàchi imindaa Stoho-ndà Señor iá-yà nùu nsidaa-nda, te ndiaha gá sáhatahvì-yándó gracia xi-ya na ndácùcahan-ndayá.

¹³ Vàchi nsidaa ana ndacùcahan xi quivì-yá,

icúmí-nê càcu-ne.

¹⁴ Doco (nàhà xicà), nú tàñáha ga cunindisá nèhivì-yá, mà ndácùcahan-néyà. Te-ni còò stná nansa cunindisá-néyà nú tàñáha ga cunitnùhu-ne sàhà-yá. Te-ni còò stná nansa cunitnùhu-ne sàhà-yá nú còò ana cachitnùhu xi-né.

¹⁵ Te ni mà cécánúú stná ana cachitnùhu sàhà-yá nú còò ana techuun-xi-né. Ñàyùcàndúá, dohó cachí stná tutu ìì: “Na ndiaha mánì iá nú sàni quesaa ana cachitnùhu xi-nda razón ndiaha xí mii-yá”.

¹⁶ Doco màdì nsidaa nèhivì raza Israel nì càhvì xì razón ndiaha ma. Vàchi (dohó) nì cachi stná Isaías (xì Dios): “Sacu nèhivì nì xinindisa-xi ñà-ndúá nì cachi-nsì xì-né (sàhà mii-ní), Stoho-nsì Señor”.

¹⁷ Ñàyùcàndúá, sàni cundaà ini-ndà, dihna icúmí-ndá cunini-nda (palabra), dandu nìhì-ndà cunindisa-nda. Te ñà-ndúá cunini-nda, divi razón xi Cristu nduá.

¹⁸ Doco amádi sàni inini nèhivì raza Israel. Jaan. Ñà-ndáà nduá sàni inini-ne palabra mà, vachi (cachí tutu ìì):

Inicutu sàni tiacutnùhu-ne palabra (sàhà-yá).

Dècuèndè ndè chicá xica sàni xinitnùhu-ne.

¹⁹ Doco ¿a sàhà ñà-cónì cundáà ini nèhivì Israel, ñàyùcàndúá (cónì xiníndísâ-né)? (Pues cunini-nsia palabra) nì tiaa Moisés, (ndé cáhàn Dios xì nèhivì Israel, cachí-yà):

Mii-nsiá, có-nàcúní-nsià nèhivì inga ñuu ñà-ndúú-né ñuu ndisa, doco (ñà-cuàhà guá gracia) cuàhìn quide sàhà-né, icúmí-nsià cumbìdia inì-nsia sàhà-né. Te mate ni có-sàà nèhivì ñuu mà cundaà vaha ini-nè

vichi, (doco icúmî chindeí-nè), dandu cuìdà ini mii-nsiá sàhà-né, nì cachi Dios.

²⁰ Daaní, después nì tìaa stná Isaías inga palabra xi-ya. Ndee ní càhàn-yà, te dohó nì cachi-yà:

Nèhivì cónì nándúcú xî antes, sàni nìhìtáhvi-né cahvi víi-né yùhù vichi. Mate antes cónì sándúlócô-nè sàhí, doco vichi sàni dàtnùì sàxìnítnùnì-nè.

²¹ Doco sàhà nècuàchì raza Israel, dohó cachí-yà: “(¡Ndahví-nè!) vàchi ndui te ñuú iín cáhìn xì-né, te caná stnàì-nè, doco có-ínìní-né, cutu cáhàn-nè dìquì palabra xi”.

11

¹ Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A ñà-sàni nacoo nihni Dios nèhivì xí-yá (Israel) nduá vichi? Còó, màsà cachí-ndà ducán. Vàchi cunaha-nsiá, yùhù nduú stnàì iin nèhivì Israel. Yohòtéhè stnàì nduú Abraham, te descendencia xi xì-nsí Benjamín nduú stnàì.

² Vàchi nèhivì raza-nsì Israel, dècuèndè chicá sànaha sàni cachi Dios ñà-nèhivì xí mii-yá nduú-né. Ñàyùcànduá, màdi-ñà sàni nacoo nihni-ya nèhivì xí-yá nduá.

Mà nunca sàà ndañuhu nèhivì raza Israel

Amádi sà-ínáhá-nsiá nansa cachí tutu ìi ndé cáhàn Elías, xicàn tàhvi-né nùù Dios, nacání-né xì-yá ñà-cuàhà guá cuàchi nèhivì Israel iá. Pues divi palabra yohó nì cachi-nè xì-yá:

³ “Nsiùhù nècuàchì cáhàn cuenta xi-ní, sà-cuàhà-nsí sàni sahnì nèhivì, te sàni dandùtù stná-nè nsidaa lugar ndé cahvi-nsí mii-ní, Stoho-nsì Señor: làcà mindaí ndói, te nchícùn stná-nè ñà-cahni-né yùhù”.

⁴ Doco ¿ndiá nduá nì cachi Dios xì Elías mà? Dohó nì cachi-yà: “Còó, vèchi sàni chitnùnì inì ñà-cundoo ùsà gà mìl nèhivì-xì mà cáhvì xì yùu yócò nani Baal, nì mà sàà stná-nè cuitasisi-nè nùá”, nì cachi-yà.

⁵ Te ducánì iá stná tiempu vichi. Sàhà gracia xi-ya ndoó stná dava nèhivì Israel xiníndísâ xí-yâ vichi, mate sacu xínduu-ne, doco sàni nacàxin-yanè.

⁶ Te nú cuisì sàhà gracia xi-ya nduá, dandu mà cúí cunduu stná sàhà obra nì quidá-né. Vachi nú nì cúndiáá obra xi-ne nùu-yá nì cùí, dandu mà cúndiáá gà stná gracia xi-ya.

⁷ Te nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? Pues dohó cachi-ndà: cuàhà gà nèhivì Israel cónì níhì-né (ñà-ndiaha îl) nìsa nanducu guá-nè; cuisì nèhivì nì nacàxin Dios nì nìhítàhvì xán. Dandu cuàhà gà dava nècuàchì Israel mà, nì yàha nì nducaxin anima-nè.

⁸ Te dohó cachì stná nùu tutu ì: “Sàni chitnùnì inì Dios cucumì nèhivì mà iin anima mà ndúlócò gà, na ian quídi-nè, quidámáxinì-nè, na ian cuaá-nè, te ò doho stná-nè, tè dècuèndè quivì vichi, ducán iá xì-né”, cachì tutu mà.

⁹ Daaní stná David sàhana, dohó nì cachi stná-nè: Nì sàà nèhivì (malu mà) yàha-ne tnùndoho na meru ndoó-né quidá-né vicò xì-né, te yàchì nì cúndúámà; te nì sàà stná-nè yàha-ne cuàhà vida, dandu nacuitacùhá sàhà cuàchi-ne.

¹⁰ Te màsà sàà stná-nè cundaà vaha ini-nè; còó. Nì sàà-nè cunsida-ne (castigu xi-ne) nicanicuahàn, nì cachi David.

¹¹ Ñàyucànduá, vichi ndisa iá falta xi nècuàchì Israel. Doco, ¿a sàni ndañuhu dahuun-ne ñà-nì

quida-ne ducán? Còo, vèchi cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida-ne falta mà, ñà-jaàn nduá disáhà-xí sàni nìhì stná nsidaa nèhivì inga raza nansa càcu anima-nè. Daaní, después vihini naxicocuín stná ini nècuàchì Israel na indéhe-né ñà-sàni càcu nèhivì inga raza mà.

¹² Cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida nècuàchì Israel mà falta, ñàyùcàndùá cuàhà gá ñà-ndiaha ì sàni ndòo nùù dava ga nèhivì ñuhivì. Doco nú sàhà falta xi nècuàchìmà sàni nìhìtáhvi nèhivì dava ga, dandu chicá más ndiaha nàcòo na sàà quivì nàcùndoo vaha nècuàchìmà xì Dios.

Nansa nì nìhìtáhvi nèhivì nsidanicuú raza coo nansa càcu-ne

¹³ Vichi cuàhìn càhìn xì mii-nsiá nècuàchì có-nduú nèhivì Israel. Yùhù, nùù Dios sàni nìhì chuun cacaniu cachítñuhi palabra xi-ya xì mii-nsiá. Te ndisa iin chuun ndiaha nduá, cachí.

¹⁴ Te cuní quida vii' chuun yohó sàhà-ñá cun-dehè stná nèhivì raza xi, áma ndúdî stná ini dava-ne (cunindisá stná-nè), te càcu-ne.

¹⁵ Vèchi nú (sàhà cuàchi-ne) nì cuxio-ne nùù Dios, te sàhámà nì nìhì dava ga nèhivì ñuhivì nì nàcùndoo vaha-ne nùù-yá, dandu (chicá más ndiaha) icúmí nàcòo nú sàni nandudiì tu ini Dios sàhà-né. (Ndiaha gá ndisa) queamà na ian nì xihì iin nèhivì, te nì natiacu-nè.

¹⁶ Cunaha-nsiá, cachí estilu sànaha sàhà pan primeru ñà-nduá pan ì dócò-ndà nùù Dios. Te nú ducán nduá, dandu nàhà xicà ì stná dava ga yusàn nì cuàha pan mà. Te nahi seña jaàn nduú palabra yohó (sàhà nèhivì Israel, vèchi nú ì yohòtéhè-né sànaha, dandu ì stná nsidaa gá descendencia xi nècuàchìmà vichi). Te ducán iá stná nahi yohò

iin yutnù; nú iá vaha yohò-nú, dandu nsidaa stná rama-nu iá vaha.

Nahi chiò yutnù nì natnì tnahá nduú nèhivì có-nduú raza Israel, cachí Pablo, vàchi sàni ñihítáhvì stná-nè ñà-ndiaha ù nìsa icumi cuisì nècuàchì Israel antes

¹⁷ Vàchi nècuàchì raza-nsì Israel, na iin yutnù tàtá olivo, ducán nduú stná-nè, te nsidaa nèhivì inga raza, nahi chiò inga yutnù yùcù, ducán nduú-né. Daaní, ni cachí-ndà ní tàhndè iin ùi rama yutnù tàtá, te nì natnì tnahá xi iin ùi ndahà yutnù yùcù. Pues divi ducán nduá sàni quida Dios xì mii-nsiá nècuàchì inga raza; vàchi rama yutnù yùcù nì natnì tnahama, sà-itiácúà sàhà ñà-vaha dananá yohò yutnù tàtá mà; dítâ fuertèa tècuì nùù yohò-núma. (Te divi ducán iá stná xì mii-nsiá, sàni ñihítáhvì stná-nsiá ñà-ndiaha ì xì nècuàchì Israel.)

¹⁸ Doco màsà cútúxí inì-nsia chicá ndiaá-nsiá nùù nèhivì Israel mà, vàchi divi sàhà nècuàchì mà sàni ñihítáhvì-nsiá ñà-ndiaha ì mà, nacua iá xì chiò cuàtì yutnù nì natnì tnahama, divi sàhà yohò yutnù mà itiácúà, màdì-ñá sàhà chiò cuàtì mà itiácú yohò-nú.

¹⁹⁻²⁰ Doco vihini cachi-nsiá palabra yohó: “(Chicá ndiaá nsiùhù) nùù nècuàchì Israel, vàchi (nì quindiaa Dios-nè nùù lugar xi-ne sàhà-ñá quìhvi nsiùhù), na ian nì tàhndè chiò yutnù finu mà sàhà-ñá coo lugar quìhvi chiò yutnù yùcù”. Pues ñà-ndáa nduá nì cuxio dava nècuàchì (Israel nùù Dios). Doco ¿ìndù chuun? Cuisì sàhà-ñá cóni sáníhnú gà ini-nè mii-yá. Ñàyùcànduá, mate nùù mii-yá ndoó-nsiá vichi, doco cuisì sàhà-ñá iin-ni nihnú vaha ini-nsiàyà nduá. Màsà cútúxí

ini-nsià chicá ndiaá-nsià. Còó, chicá xiñuhu ñà-caquin-nsià cuidadu.

²¹ Vàchi (nècuàchì Israel mà, cóni quidá víi-né, te sàhájàn) nì cuxio-ne nùù-yá nacua nì cuu xi chiò yutnù tàtá nì tànhdè mà; ñàyùcàndüá, ducán stná mii-nsiá ana nì quìhvi después, cuidadu cundoo-nsia còtó dacúxíó stná Dios mii-nsiá.

²² Sàhà nsidaa ñà-jaàn, vètùni cundaà vaha ini-ndà nansa iá modo xi Dios; iá ndisa gracia xi-ya, doco iá stná nansa sàha-ya castigu. Vàchi nècuàchì raza nì tucù inga ichì mà, cóni dácâcu-yanè, doco mii-nsiá, còó; màni gá nì quida-ya xi-nsiá. Doco iin-nì xiñuhu quida-nsia seguir cunchicùn-nsià gracia xi-ya, vàchi nú coó, dacúxíó stná-yà mii-nsiá nùù-yá.

²³ Daaní, nècuàchì nì cuxio antes mà, nú ni nácúníndísâ-né mii-yá, vètùni (nàcùndoo vaha stná-nè xi-yá), te ducán queamá na ian nì natnì tnahá tú chiò yutnù nì tànhdè mà, vàchi Dios, icúmí-yâ poder quida-ya ducán.

²⁴ Vàchi mii-nsiá, mate nècuàchì inga raza nduú-nsiá, doco sàni ñihítàhvi-nsiá cuàhà ñà-vàha xi nècuàchì Israel mà. Te ducán queámà na ian nì tànhdè chiò yutnù yucù olivo, te nì natnì tnahá-nu xi iin yutnù tàtá. Pues nú sàni ñihítàhvi mii-nsiá ducán, dandu chicá mà úhì nansìhvi tu nèhivì raza Israel mà lugar primeru xi-ne, vàchi queámà na ian danátnì tnahà tu-nda chiò yutnù finu icà mismo mii yutnù ndé nì tànhdè.

²⁵ Ñàni, cuní cundaà inì-nsia sàhà iin chuun nìsa ìa dèhé antes còtó cachi-nsià ñà-chicá nchichí-nsià. Vàchi cunaha-nsiá, cuàhà nècuàchì Israel, quidámáxìnì-nè vichi, te ducán icúmí coo

ndè cachi sàà cuacatnahá nadaa ga nèhivì inga raza quìhvi ichì mii-yá.

²⁶ Daaní, icúmí càcu stná nsidaa nècuàchì raza Israel, nacua cachí Dios nùù tutu ìì:

Mahì nèhivì ñuu Sión descendencia xi Jacob, yucán icúmí quee mii-yá ana dacácu xi-né, dandu dandáñúhú-yâ nsidaa ñà-có-ndiáà nì quida-ne.

²⁷ Te nú sàni cuxio nsidaa cuàchi-nemà, dandu cundaà ini-nè sàni quida ndise cumplir palabra nì càhàn sàhnúì xì-né antes.

²⁸ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá (cahíchi ini) nèhivì Israel razón ndiaha xí Dios vichi, ñàyùcàndùá na ian xiní ùhì-nèyà nduá, doco ñà-vàha xi mii-nsiá sàni queamà. Doco nècuàchìmà, màni cuáhà vá-né nùù-yá sàhà xì-né, vàchi nì cachi-yà xì xì-né icúmí-yâ nacàxin-ya descendencia xi-ne.

²⁹ Te mà túha Dios naquihin-ya ñà-ndùá sàni sàhatahvì-yándô; ni mà túha stná-yà naxicocuìn ini-yà nú sàni chitnùnì ini-yà cana-yándó.

³⁰ Antes cónìsá ínínì-nsiá mii-yá, doco vichi sàhà-ñá cónì ínínì nècuàchì Israel, ñàyùcàndùá mii-nsiá nì indehè ndàhvì-yà vichi.

³¹ Te ducánì iá stná xì mii-né, mate có-ínínì-néyà vichi, doco ¿índù fin cucumiámà? Divi sàhà-ñá nacundehe ndàhvì-yànè nacua nì indehè ndàhvì stná-yà mii-nsiá.

³² Ñàyùcàndùá, nùù mii-yá iin-ni xínduu nsi-danicuu-nda nèhivì cuáchi có-ínínì xí-yâ. Te divi sàhájàn vètùni iin-ni cundehe ndàhvì stná-yà nsi-danicuu-nda.

Nchichí gà nì quida Dios nsidaa obra xi-ya

³³ ¡Na cuahà guá obra ndiaha sàni quida Dios! Te nchichí sàstnùhù stná-yà, ináhá-yâ nsidanicuú iñàha. Te ináhá-yâ ñà-nduá cachí-yà, xì ñà-nduá quidá-yá, mate nêhivì, có-sânihi ini-nè.

³⁴ Vâchi còo ni-iin ana cundáa ndisa inì-xi nansa nihnú ini Stoho-ndà Señor. Te ni còo stná ana chicá nchichí, te ducán sáha-xi-yá conseju.

³⁵ Ni còo stná ana xícàn tòó-yá iñàha nùu-xí, te cunihica-yá nùu-né; còó.

³⁶ Vâchi mii-yá nì quidavàha xi nsidanicuú iñàha, te sàhà poder xi-ya iá ì nsidaa ñà-jaàn ñuhiví yohó. Te cuisì sàhà (ñà-nì queé gà más tnùñuhu) xí-yá, ñàyùcànduá nì sàcòo nsidaámà, ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn. Amén.

12

Nansa cuní Dios quida-nda xi vida xi-nda

¹ Pues vichi, sàhà-ñá cuahà guá sàni cuhi ini-yà ndohó, ñàyùcànduá, sacúndáhvî nùu-nsiá ñà-dayáha dahuun-nsia mii-nsiá ndahà-yá, ñánì. Vâchi nú ducán, dandu queamà na ian mii-nda nduu-nda promesa sáhatahvî-ndàyá, doco iin ñà-itiácú. Te ñà-jaàn nduú stná meru promesa ì cudî ini-yà sàhà-xí, vâchi divi nacua ndiá ìcà-ndà cahvi vii-ndàyá ini anima-ndà nduájàn.

² Doco modo chicuéhè nihnú ini nêhivì ñuhiví yohó, màsà cúnchícùn gà-ndañá. Xiñuhu ndusaa dahuun sàxìnítnùní-ndà sàhà-ñá dàma modo xi-nda, vâchi nú ni nácùnihnu ndiaha ini-ndà, dandu sàà-ndà cundaà vâha ini-ndà nansa cuní-yá quida-nda, vâchi cuahà obra vâha cudî ini-yà quida-nda, xì cuahà ñà-ìá vii.

3 Yùhù sàni nìhìtáhvi' gracia nùù-yá (ñà-quide chuun ndiaha xí-yá). Ñàyùcàndùá, cachí xì nsidaa-nsiá ñà-mà váha ndanihi vâha-nda mii-nda más gà nùù ñà-nduá ndiá icà-ndà. Xiñuhu nacani sahnú ini-ndà sàhà mii-nda según nansa nì sàhatahvì-yá iin iin-nda cunindisa-ndayá, (te ducán cunucuachi-nda nùù-yá).

4 Na ian indéhe-nda iquicúñú-ndà, cuàhà ñà-nduá icúmíá, doco iin ian xì chuun quidá.

5 Pues ducaní iá stná ndohó. Sàhà-ñá nchícùn-ndà Cristu, iin-ni iquicúñú xínduu nsidaa-nda, mate cuáhà-ndà, vâchi iin-ni chindéé stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà nahi cuerpu-ndà.

6 Ñàyùcàndùá, iin iin-nda sàni nìhìtáhvi-ndà iin ñà-vâha cui quida-nda según nansa nì sàhatahvì-yándô gracia xi-ya. Ñàyùcàndùá, nú sàni nìhìtáhvi-ndà càhàn-ndà iin razón ndiaha quixí nùù-yá, dandu divi ñà-jaàn nduá ni cúnsìhi ini-ndà quida-nda nacua sàà-ndà xiníndísá-ndá.

7 Te ò nú sàni nìhìtáhvi-ndà cunucuachi-nda nùù ñanìtnaha-nda, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà. Daaní, nú ñà-chinaha-ndà ñanìtnaha-nda nduá nì nìhìtáhvi-ndà, dandu divi ducan ni quida-nda.

8 Daaní, nú nì nìhìtáhvi-ndà danácuàhandee stnahá ini-ndà, dandu divi ducan ni quidá ndisa stná-ndà. Te ò nú chuun nì nìhìtáhvi-ndà nduú ñà-dacútáhvi-ndà ñanìtnaha-nda iñàha, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco màdì sàhà-ñá ndanihi vâha nèhivì-ndó. Còó. Te ò nú nì nìhìtáhvi-ndà ñà-cunuù-ndà (chuun xì Dios), dandu ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco viví-ni nì quida-ndañá. Daaní, nú chuun nì nìhìtáhvi-ndà nduú ñà-cundehè ndàhvì stnaha-nda, dandu ni

cúdíi ini-ndà quida-nda ducán.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda nú sàni quihin-nda ichì Jesús

⁹ Nsidaa-nda, icúmí-ndá cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, doco màsà dánání uun-nda. Te ni loho màsà cúú ini-ndà sàhà ñà-có-íá vaha. Còó; cuisì ñà-íá viì nì cúnchícùn-ndà.

¹⁰ Te xiñuhu stná ñà-cuni màni stnàhà-ndà, vèchi iin-ni ñaní xínduu-nda; te siempre xiñuhu quidañuhu stnaha-nda, te ni nácóó stná-ndà ñanìtnaha-nda ni queé tnùñuhu xí mii-né, (màdi ndohó).

¹¹ Màsà cúdúsán-ndá; còó. Ni cuáhandee ini-ndà quida-nda ñà-ndùá quidà-ndà. Xì nsidaa an-ima-ndà ni cúnúcuáchí-ndá nùù Stoho-ndà Señor.

¹² Te iin-ni nì cúdíi stná ini-ndà sàhà tnùndé ini ndiatu-nda nùù-yá. Te nú yáha-nda tnùndoho, dandu iin-ni ni quidándéé stná ini-ndà, te nicanicuahàn nì cécàn tàhvì-ndà nùù-yá.

¹³ Te nú íá ñà-ndùá xiñuhu iin nèhivì xí Dios, dandu ni chíndéé-ndánê. Te siempre ni quidañúhú-ndá nècuàchì sàà visita vehe-nda.

¹⁴ Daaní, nèhivì quidá quíni xí-ndá, ni cécàn tàhvì-ndà sàhà-né, màdi-ñá cécàn chihán-ndà dìquì-né.

¹⁵ Ni cúndóó díi-nda xi nècuàchì cudî inì-xi, te ò nú tnùnsí ini ndoó-né, dandu stná ndohó ni cúndóó stná-ndà tnùnsí ini.

¹⁶ Iin-ni nì cúndóó màni nsidaa-nda. Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda nduu-nda mii-nda; còó. Xiñuhu ñà-cunihnu ndahvi ini-ndà. Màsà cúníhnú ini-ndà nchichí gà-ndà.

¹⁷ Te nú sàni quida quini nèhivì xì-ndà, màsà nácání ini-ndà naxicocuíin-ndà quida stná-ndà

xì-né nacua nì quida mii-né xì-ndà. Siempre ni cuáhandee stná ini-ndà quida vii-ndà xì nsidaa nèhivì.

¹⁸ Dècuèndè ñà-nduá sáa-ndà quida-nda, ducán xiñuhu cundoo manì-ndà xì nsidanicuú-né.

¹⁹ Ñani màní, màsà náchítacùhá-ndà ñà-nduá quidá nèhivì xì-ndà. Nùù Dios ni ndóo nsidaájàn, vèchi dohó cachí-yà nùù tutu ì: “Cuisì yùhù icúmí nachitacùhá xì sàhà nsidaa iñàha. Nsidaa ana inihíca, icúmí-nê danáa-né quide, cachí Stoho-ndà Señor”.

²⁰ Daaní, dohó cachí stná tutu ì: “Nú iá iin ana xiní ùhì xì-ndà, te xíhì-nè doco, ò xíhì-nè tècuíí, dandu ni dácúxí-ndánê, te ni cuáha stná-ndané tècuíí coho-ne. Vèchi nú ducan ni quida-nda, dandu icúmí-nê nducahan-ne”.

²¹ Màsà cuáha-nda quida stná-ndà nacua quidá nèhivì malu xì-ndà; còó. Ni quidá víi-nda xi-né, vèchi sàhájàn ñà-sàni cundee-nda nùù-né nduá.

13

¹ Nsidaa-nda ni cúníní-ndá nècuàchì xídandacú, vèchi Dios nduú ana nì chitnùnì ini-xi cundoo ana dandacú nsidanicuú lugar. Nècuàchì icúmí cargu vichi, nùù mii-yá nì nihì-né chuun ma.

² Ñàyùcànduá, iin nècuàchì cahíchì ini xì autoridad, divi ley xi mii-yá nduá cahíchì stná ini-nè. Te nsidaa ana có-ndùlócò (sàhà ley mà), tnùndoho nduá icúmí-nê nihì-né.

³ Vèchi chuun xi nècuàchì dandacú, có-nduá ñà-dayúhì xì-ndà te nú quidá víi-nda. Còó. Cuisì nècuàchì có-quidá víi icúmí-nê dayúhì-nè. Te nú có-cúní-ndà dayúhì-nèndó, dandu cuisì ñà-íá vii ni

quida-nda, dandu icúmí nècuàchìmà cudìi ini-nè sàhà-ndà.

⁴ Vàchi ducán queá na iin chuun xi Dios nduá quidá-né sàhà ñà-vàha xi-nda. Doco nú có-quidá víi-nda, chicá vaha ni yúhî-ndà, vachi autoridad mà, icúmí-nê derechu dandohó-nèndó, te vátùni quida-neà. Vachi na ian nùù Dios xinúcuáchí-nê na dandohó-né ana có-quidá víi.

⁵ Ñàyùcànduá, xiñuhu cunini-ndané, doco màdì cuisì sàhà-ñà yúhî-ndà nihi-ndà castigu, còò; sàhà stná ñà-màsà cúnsídá cuàchi-nda (nùù Dios).

⁶ Ñà-jaàn nduá dísàhà-xí chíyàhvi stná-ndà renta nùù ñuu-ndà. Vachi autoridad xi-nda, na ian nùù Dios xinúcuáchí-nê, te ñà-jaàn nduú chuun xi-ne.

⁷ Ñàyùcànduá, xiñuhu danàa-ndà ñà-nduá iníhíca-ndá nùù iin iin nèhivì. Nècuàchì xícàn dìhùn sàhà ñuu-ndà, ni cuáha-ndané, xì stná nècuàchì xícàn renta. Te nsidaa ana xiñuhu quidañuhu-nda, ni cóó tnùñuhu xi-nda nùù-né.

⁸ Ni-iñaha màsà cúníhíca-ndá nùù nèhivì. Doco ñà-nduá iníhíca ndisa-nda nduú ñà-cuu ini-ndà sàhà-né. Te nú ni quida-nda ñà-jaàn, dandu ñà-sànì quida-nda cumplir nsidaa ñà-nduá cachí ley ì nduá.

⁹ Vachi dohó cachí ley mà: màsà cáhàn-ndà xì inga ana có-nduú nècuàchì vehe-nda, te màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà quídácuíhná-ndá; ni màsà cáhàn-ndà iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda; ni màsà xího stná-ndà ñà-nduá icúmí nècuàchìmà. Te iá gà más ñà-nduá cachá, doco nsidaa palabra jaàn, iin cuisì palabra-ni nduá, vachi ñà-nduá cuní cachàmà nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda.

¹⁰ Te nú ducán quida-nda xi ñanìtnaha-nda,

dandísá (ñà-quidá ví-nda xi-né nduá), vèchi còò dañu quidà-ndà xì-né. Ñàyùcàndùá, nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandísá ñà-sàni quida vii-ndà cumplir ley ìi nduú stná.

¹¹ Nsidaámà xiñuhu quida-nda, vèchi ináhá-ndá nansa vèxi tiempu vichi, meru tiempu (ñà-quida vii-ndà) nduá; ñàyùcàndùá màsà cúndóó-ndá quidámáxìní-ndà, vèchi vichi chicá sàcùyátní quivì càcu dahuun-nda, mà cuéé cuàhà gá` na ian (nìsa nihnu ini-ndà) na quivì nì xinindisa-nda mii-yá.

¹² Te vichi sà-ìtúú tiempu danátnùú (Dios ini anima cuàhà nèhivì) inicutu, vèchi tiempu vichi (na xicá-né ichì) ñáa, yèchì icúmíá yàha. Ñàyùcàndùá, ni nácóó dahuun-nda nsidaa ñà-ndùú chuun xi ichì ñáa ma, te ni cútùha-nda quida-nda chuun vaha ñà-cui chindee xi-nda caca-nda ichì ndé datnúù-yàndó.

¹³ Xiñuhu cacanuu vii-ndà nacua datnúù-yà ini-ndà. Te nacoo dahuun stná-ndà ñà-xìni-nda, xì-ñá quidà-ndà escándalo, te màsà cáhàn stná-ndà xì nèhivì cónì nándàhà xì-ndà. Ni màsà quidá ndevàha stná-ndà ñà-íá quini; ni màsà náâ stnahá stná-ndà, te màsà cúmbidia stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

¹⁴ Cuisì nacua nihnú ini Stoho-ndà Jesucristu, ducan ni cúníhnú stná ini-ndà, te ñà-jaàn nduá icúmí chindee xi-nda. Ni-iyuhu màsà cúníhnú ini-ndà ñà-ndùú ñà-chìcuéhè nihnú ini nèhivì ñuhivì, còtó sàà-ndà quida stná-ndà ñà-jaàn.

14

Màsà cuítnùhu-nda ñànìtnaha-nda

¹ Dava nêhivì, mate xiníndísâ stná-nè mii-yá, doco có-sâà-nè cundaà ini-ne (nansa iá nsidaa ley xi-ya). Doco ndohó, xiñuhu quidañuhu-ndané, te càhàn-ndà xi-né, doco màsà náâ-ndà xi-né sàhà ñà-có-quidá-né nacua quidá ndohó.

² Vâchi dava-nda, nsidanicuú comida xixi-nda; iá viá, cachí-ndà. Doco dava nêhivì, có-sâà-nè cundaà ini-nè, ñàyùcàndùá có-sàxí-né ni-iin cuñu, cuisì inga iñàha.

³ Pues nècuàchì xixí nsidanicuú iñàha, mà váha cahíchì ini-nè iin ñanìtnaha-ne có-sàxí cuñu. Te nècuàchì có-sàxí cuñu mà, màsà cuítnùhu-ne ñanìtnaha-ne saxí xi cuñu, vâchi iin-ni sàni ndee vâha stná nècuàchìmà nùù Dios.

⁴ Vâchi nú xítñuhu tnaha-nda ducán, dandu queámà na ian quida-nda na xítñuhu-nda ana quidáchúûn nùù inga nêhivì, te (ináhá-ndá) có-queé víámà. Cuisì lamú xi nècuàchìmà icúmí cachi a quidá víi peón xi-ne, á coó. (Ñàyùcàndùá, màsà cuítnùhu-nda inga ana xinúcuáchí nùù Dios), vâchi ádi vátùni sàà-nè quida vii-né, vâchi icúmí-yá chindee-yánè.

⁵ Dava nêhivì, quivì señaladu nduá nsidácáhnû-né, doco dava ga-nè, iin-ni nihnú ini-nè nsidaa quivì ndiaá. Pues cada iin iin-nda ni cúnáhá-ndá nansa cuní-ndà quida-nda.

⁶ Nècuàchì chívàha xi iin quivì señaladu, sàhà-ñá nihnú vâha ini-nè Stoho-ndà Señor nduá. Te ducání stná nècuàchì có-chívàha iin quivì señaladu, nicanicuahàn nihnú vâha stná ini-nè mii-yá. Te nècuàchì xixí nsidanicuú stná comida, nùù Stoho-ndà Señor xixí-néà, te naquímánì stná-nèyà sàhà-ñá. Daaní, nêhivì có-xìxí ndéni comida nì cui, divi nùù stná mii-yá có-xìxí-néà, doco naquímánì

stná-nèyà (sàhà ñà-nduà xixí-né).

⁷ Vàchi màdì micuísì-nda ndoo-nda ñuhìví yohó, te màdì inì-ni mii-nda cachí-ndà cui-ndà.

⁸ Vàchi nú itiacú-ndà ñuhìví yohó, divi nùù Stoho-ndà Señor ndoo-nda; te na sàà quivì cui-ndà, mii-yá dandacú-yá sàhà stná mà. Ñàyùcànduá, a ducán itiacú-ndà te ò ní xihì-ndà, iin-ni nduu-nda nèhivì xí Stoho-ndà Señor.

⁹ Vàchi Cristu, divi sàhà ñà-nì sàà-yà cusahnú-yá nùù nsidaa nsìi, xì stná nècuàchì itiacú, sàhà ñà-jaàn nduá nì xihì-yà, te nì natiacu-yà nì ndanchito-ya.

¹⁰ Ñàyùcànduá, mà váha cuitnùhu-nda ñanìtnaha-nda; mà váha cahíchì stnahá stná ini-ndà. Vàchi nsidanicuu-nda, icúmí-ndá màcuìta stná-ndà nùù-yá, dandu cachi-yà xì-ndà a ní quida vii-ndà, á coó.

¹¹ Vàchi ducán cachí stná tutu ì ndé cáhàn Stoho-ndà Señor, cachí-yà:

Nicanicuahàn itiacuì, ñàyùcànduá seguru nduá yohó cachí vichi: icúmí nsidanicuu nèhivì màcuìtasìsì-né nùí, te cachi-nè (divi Dios nduì).

¹² Ñàyùcànduá, vètùni cundaà ini-ndà, iin iin-nda icúmí-ndá nacuàha-nda cuenta nùù-yá.

Cuidadu ni cúndóo-ndá sàhà ñà-nduá quida-nda, còtó sàhà ndohó sàà iin ñanìtnaha-nda cuida cuàchi-ne

¹³ Ñàyùcànduá, màsà cuìtnùhu ga-ndà ñanìtnaha-nda. Doco iá ndisa ñà-nduá xiñuhu quida-nda: xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màdí sàhà ndohó cuida cuàchi iin ñanìtnaha-nda.

14 Vàchi yùhù ináhî, còò ni-iñàha iá ñuhiví yohó nsidá cuàchi-xi inì-ni miá. Te ducán cachi stná palabra nì cachi Stoho-ndà Jesús xì-ndà. Doco nú mii-nda dacuidá cuàchi-nda iñàha, dandu na ian iá ndisa cuàcha nùù-ndà.

15 Ñàyùcàndùá, nú cudúchí ini iin ñanìtnaha-nda sàhà iin ñà-nduá xixi-nda (ñà-tùxí ini-nè cuàchi nduá), dandu màsà cúxí gá-ndà ñà-jaàn, vàchi nú ducán, dandu có-quidá víi-nda, na ian có-cúú gà ini-ndà sàhà nècuàchìmà nduá. Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cúndóó-ndá ñà-màsà sàà ndañuhu an-ima iin ñanìtnaha-nda sàhà ñà-cùdî guá ini-ndà cuxi-nda, vàchi sàhà stná nècuàchìmà nì xihì Cristu.

16 Vàtùni iá nsidaa ñà-nduá quida-nda cahan-nda, doco cuidadu ni cúndóó-ndá còtó cachi iin ñanìtnaha-nda quini iá ñà-nduá quida-nda.

17 Vàchi ley xi rey xi-nda Dios, có-nduá iin ley sàhà ñà-xìxì-ndà ò ñà-xìhì-ndà. Còó, vàchi nùù mii-yá ñà-ndiáá ndisa nduú ñà-quida vii-ndà, xì ñà-cundoo manì-ndà, xì ñà-cudî stná ini-ndà quida Espíritu ìì xí-yá.

18 Vàchi nú ñà-jaàn quida-nda, dandu divi ñà-xìnúcuáchí-ndá nùù Cristu nduá, te cudî stná ini Yua-nda Dios sàhà-ndà, dècuèndè nùù stná nèhivì icúmí-ndá ndee vaha stná-ndà.

19 Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani cuàhà ini-ndà nansa cundoo manì-ndà xì ñanìtnaha-nda, te nanducu stná-ndà nansa nacuahandee ini-ndané.

20 Te (cuidadu ni cúndóó stná-ndà) sàhà ñà-nduá xixi-nda, còtó sàhájàn dandáñúhú-ndá obra xi Dios (ini anima inga nèhivì). Ináhî, iá permisú caxì-ndà, ò cuxi-nda ndéni iñàha nì cui. Doco mà

vàha caxì-ndañá nú tuxí ini inga-nè nduá cuàchi, màdí sàhà ndohó cuàhandee ini-nè caxì stná-nè.

²¹ Chicá vaha màsà cáxi-nda iin cuñu, ò coho-nda iin vinu, ò ndéni iñàha nì cui nú tuxí ini iin ñanìtnaha-nda cuàchi nduá, te vihini quida stná-nè ducán ñà-mà fuerte anima-nè.

²² Mate ináhá-ndá iá vaha caxì-nda ndéni iñàha nì cui, doco inì-ni mii-ní-ndá ni chívaha-nda ñà-jaàn, chicá vaha, dandu cuisì mii-nda xi Dios cunaha-nda sàhà-ñá.

Nú còò ni-iin duda, te ináhá-ndá màdì cuáchi nduá quida-nda, dandu nansicáhán-ndá.

²³ Doco nú iá-ndà xì duda, te có-ínáhá ndisa-nda a cuáchi nduá ñà-caxì-nda iñàha, ò á coó, dandu iin falta cundua nú ni caxì-ndañá, vàchi có-xiníndisá ndisa-nda iin ñà-vaha nduá. Vàchi cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá quida-nda, te có-xiníndisá-ndá nduá iin chuun vii, dandu cuàchi cundua.

15

Màsà quídá-ndá cuisì ñà-cùdî inì-ni mii-nda, sino que ñà-cunduu ñà-vaha xi ñanìtnaha-nda

¹ Ñàyùcànduá, ndohó tè-sà-xiníndisá fuerte, ndiá ìcà-ndà quidandee ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda nú tàñàha ga cunindisá vaha-ne. Te xiñuhu ñà-chindee stná-ndàné, màdì-ñá quida-nda cuisì ñà-cùdî inì-ni mii-nda.

² Vivíi-ni ni quida-nda xi ñanìtnaha-nda sàhà-ñá cundua ñà-vaha xi-ne, te cundoo-ne contentu, vàchi nú ducán, dandu chicá icúmí-nê nacuàhandee ini-nè.

³ Vàchi ni stná Cristu, cóni quídá-yá cuisì ñà-nduá nì cùdî inì-ni mii-yá. Vàchi dohó cachí stná nùù tutu ìi, (ndé cáhàn Cristu xì Yuamáni-yá),

cachí-yà: “Ñà-nduá nì canàhá nèhivì dìquì mii-ní, yùhù nì nacuida xi nsidaájàn”.

⁴ Cunaha-nsiá, nsidaa palabra nì tiaa nècuàchì sànaaha nùù tutu ìì, sàhà-ñá dacuahá stná ndohó nduá, te ducán dandu chicá cutùha-nda cucumi-nda paciencia, te nacuahandee stná ini-ndà, vàchi nú ducán, dandu chicá nsinuu ini-ndà ñà-íá ndisa tnùndé ini ndiaha xi-nda.

⁵ Pues divi Dios nduú ana chindéé xí-ndá quidandee ini-ndà ducán, te nácuahandee stná ini-yàndó. Ñàyùcànduá, nùù mii-yá xícàn tàhví ñà-nì cúndóó mánì nsidaa-nsiá nacua cuní Jesu-cristu quida-nda.

⁶ Te xícàn tàhví stnáì ñà-iin-nì nì cúníhnú vaha ini nsidaa-nsiá, te iin-nì nì náquímànì stná-nsià mii-yá ana càhvi Stoho-ndà Jesucristu, divi Yuamànì-yá.

⁷ Te (ináhá stná-ndà) cónì cáhìchì ini-yà ni-iin-nda. Ñàyùcànduá, xiñuhu-ñá cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, dandu chicá quee tnùñuhu xí-yá.

Nansa nì chitnùní ini Dios ñà-cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu razón ndiaha xí-yá

⁸ Nsidaa palabra jaàn, ñà-yòhó nduá cuní cachà: nì quixi Cristu (ñuhiví yohó) ñà-quida-ya chuun ndiaha xí-yá sàhà raza-nsì Israel sàhà-ñá cuu ndisa ñà-nduá nì cachi Dios xì xì-nsì sànaaha, te sàhà ñà-cundaà stná ini nèhivì ñà-mà túha-ya dan-dahví-yàndó.

⁹ Daaní, nsidaa stná nèhivì inga raza, nì indehè ndàhví stná-yà mii-né, te vichi vètùni naquimànì stná-nèyá sàhàmà. Vàchi dohó cachí tutu ìì:

Icúmî naquimaní mii-ní (Dios), te cunini stná nèhivì nsidanicuú ñuu; cuàhìn nacuatui al-abanza xi-ní, te taví tnùñuhu xí-nî.

¹⁰ Daaní, nùù inga xaan xí tutu ì mà dohó cachí stná:

Vàtùni cudì stná ini mii-nsiá nèhivì nsidanicuú ñuu, nacua cudì ini nèhivì meru ñuu nì nacàxin-ya.

¹¹ Daaní, inga xaan dohó cachí stná:

Nsidaa mii-nsiá nècuàchì inga ñuu, te inga raza, ni náquímánì-nsiá Dios, te ndanihi cahnú stná-nsiàyà.

¹² Daaní, stná Isaías, nì tiaa stná-nè iin palabra, te dohó cachá:

Icúmí quesaa iin descendencia xi Isaí, te chuun xi-ya cunduu ñà-cusahnú-yá nùù nèhivì nsidaa ñuu, te icúmí-nê cahvi-ne xì-yá, nì cachi Isaías.

¹³ Pues Dios nduú ana sáha xi-nda tnùndé ini ndiaha xi-nda; ñàyùcàndùá xícàn tàhví sàhà nsidaa mii-nsiá nècuàchì xiníndísá-xí-yâ ñà-nì cùndóó-nsiá contentu, te ni yáha vaha stná-nsià quida-ya, dandu chicá más icúmí coo tnùndé ini xi-nsia quida ndudu ì xí Espíritu ì xí-yá.

¹⁴ Ñánì, có-ìé` xì duda sàhà-nsiá; ináhî, vaha ndisa ini-nsià, te cundáa vaha stná inì-nsia (sàhà ichì-yá), vātùni dacuahá tnahá stná-nsià ichì váha.

¹⁵ Doco nùù tutu yohó tiaí iin palabra nùù-nsiá, te mate ní càhàn ndeí xì-nsiá iyuhu, doco cuisì ñá-nì dànsínúú inì mii-nsiá (sàhà ichì-yá) nduájàn. Vachi (chuun quide ducán) nduá nì nìhítáhvì nùù-yá na ní quida-ya gracia sàhì

16 ñà-cundui iin ana cunucuachi nùù-yá, te canui mahì nèhivì nsidaa ñuu cachitnùhi xì-né ñà-ndùú razón ndiaha xí Jesucristu. Vàchi cuní sàà cuàhà-né nùù-yá na ian ni cùndúú-né promesa dóquí nùù-yá, dandu cudiì stná ini-yà sàhà-né ñà-sàni nduhì stná anima-nè nì quida Espíritu ìi.

17 Vichi sàhà-ñá nì chindee Jesucristu yùhù, ñàyùcàndùá vátùni cudiì inì sàhà chuun xi-ya sàni quide.

18 Doco iin chuun nì quida inga nèhivì, còó, mà cáhìn sàhámà, cuisì sàhà chuun nì chindee-yá yùhù, te nì cachitnùhi xì nèhivì sàhà-yá. Te cuàhà stná ñà-ndùá nì quide, te ducán nì xinindisá cuàhà nèhivì inga ñuu.

19 Cuàhà milagru ndiaha nì quide, xì cuàhà seña fuerte, te cuàhà gá nì chindee stná ndudu ìi xí Espíritu xi-ya. Ñàyùcàndùá, inicutu sàni cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu ndè ñuu Jerusalén xì dècuèndè ladu Ilírico.

20 Vàchi ñà-ndùá siempre cuní nduá cùhìn ñuu ndé tàcùnì nèhivì palabra xí Cristu, te cachitnùhi xì-né ñà-ndùú razón ndiaha. Có-cùnì cùhìn ndé sà-lá ana quidà xì chuun ìi mà.

21 Còó, vachi cuní coo nacua cachí tutu ìi:
Nècuàhì ñuu ndé tãñáha ga sàà razón sàhà-yá,
icúmí-nè cunitnùhu-ne. Mate vichi tãñáha
ga cunini-ne palabra mà, doco icúmí-nè
sàà-nè cundaà ini-nè.

22 Cunaha-nsiá, divi sàhà chuun jaàn tãñáha ga sàni ndé ndoó-nsiá, mate ní cunì sàni cuàhà xichi ni cuí.

23 Doco vichi, còó cá chuun icúmí ladu yohó, te sàcàni cuà cuàhà gá cuní sàni nàcòtì mii-nsiá.

24 Ñàyùcàndùá, quìvì quide disponer cùhìn ladu España, dandu yàhi. Daaní, nú sàni sandoo chii-nda contentu, dandu iin ñà-vàha cundua nú ni chindéé-nsiá yùhù ñà-naquihin tui ichì cùhìn ladu España.

25 Doco vichi cùhìn ñuu Jerusalén cunihi iyuhu ñà-chindee xi nèhivì xí Dios ndoó yucán.

26 Vàchi nèhivì ladu Macedonia xì ladu Acaya, nì nacani ini-nè nì dàcuátnáhâ-né iin ñà-chindee xi nècuàchìmà, vàchi dava nècuàchìmà, ndahví yàha-ne.

27 Ñàyùcàndùá, nì cudii ini nècuàchì xicà mà nì dàcútâhvì tnàhá-né, vàchi ducán ndiá icà-né quida-ne, vàchi divi nùù nèhivì ñuu Jerusalén mà nì quixi palabra vaha xiníndísâ-né, nacua mii-né, (te ducán stná nsiùhù xì nsidaa stná mii-nsiá hermanu) ndoó inga ñuu. Ñàyùcàndùá, ndiá icà-ndà chindee-nda sàhà necesidad icúmí nècuàchì ñuu Jerusalén mà.

28 Daaní, nú sàni dàxínui chuun nacoì ñà-ndùá nì cutahví nècuàchìmà, dandu quihin tui ichì cùhìn ladu España, te ichì mà icúmí yàha stnái ndé ndoó-nsiá.

29 Te nú sàni sài, ináhî ñà-icúmí Cristu dachitu-yá anima nsidaa-nda ñà-ndiaha î icúmí palabra xi-ya.

30 Ñánì, yùhù ináhî, iin-ni nchícùn nsidaa-nda Stoho-ndà Jesucristu, te cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà quidá Espíritu Ìi. Ñàyùcàndùá, sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-iin-ni ni cácan tàhvì-nsiá sàhí nùù Dios, nacua quidá yùhù, xicàn tàhvì stnái nùù-yá.

31 Càcàn tàhvì-nsiá sàhí ñà-nì cácuì nùù ndahà

nèhivì có-xiníndísâ ndoó ñuu Judea. Daaní, sàhà chuun cùhìn ñuu Jerusalén ñà-nacoi ñà-chindee xi nèhivì xí Dios yucán, càcàn tàhvì stná-nsià nùù-yá sàhà ñà-nì cùdî ini nècuàchìmà sàhà ñà-nduá cunihì cùhùn.

³² Dandísá vètùnì cudì stná inì na sài ndé ndoó-nsiá, nú cuní-yà sài, te después coo chí xì-nsiá quetatù.

³³ Pues vichi ni cundóo-nsiá xì Dios, te ni yáha vaha-nsia quida-ya. Amén.

16

Ñà-nduá nì cachi Pablo na ní casàhú-nè xì nsidaa nèhivì ináhá-né ñuu Roma

¹ Yùhù quidé recomendar doña Febe, vachi vaha ndisa-ne, na iin cùha-nda nduú-né, te nduú stná-nè iin ana xinúcuáchí nùù nèhivì xí Dios natáca ñuu-nè Cencrea.

² Ñàyùcànduá, nacuna-nsia yehè-nsiá nùù-né nacua ndiá icà-ndà quida-nda xi nèhivì xí-yá, vachi iin-ni nhícùn stná-nè Stoho-ndà Señor. Te nú iá necesidad icúmí-né sàhà iin chuun xi-ne, dandu chindee-nsiánè, vachi cuàhà gá sàni chindee stná-nè nèhivì dava ga, xì stná yùhù.

³ Casàhù xì Priscila xì Aquila; nècuàchì nìsa cutnahá stná xì quidá-nsí chuun xi Jesucristu nduú-né.

⁴ Dècuèndè cuàhàn-nè cui stná-nè sàhí nì cùì, ñàyùcànduá yùhù naquímánì mii-né; te màdì cuísi yùhù, ndè stná nsidaa nèhivì cahvi xí Dios cuàhà gá ñuu, naquímànì stná-nè nècuàchìmà.

⁵ Te casàhù stnài xì nsidaa gá nèhivì natáca vehe nècuàchìmà cahvi xi-yá.

Daaní, cásàhú stnàì xì Epeneto, vàchi màni gá-nè nùì; nècuàchì primeru nì xinindisa-xì Cristu ladu Acaya nduú-né.

⁶ Te cásàhú stnàì xì María. Ináhî, cuàhà gá quidá nècuàchìmà chuun (xì Dios) jaàn ndé ndoó-nsiá.

⁷ Te cásàhú stnàì xì nècuàchì ñuì nani Andrónico xì Junias. Ndúì-nè iá fama-nè nùù nsidaa gá nècuàchì apóstol. Te cunaha-nsiá, tàñáha ga sàì tenchicuìn ichì Cristu, doco sà-xiníndísâ-né mii-yá. Daaní, después iin-ni nì sandiadi stná-nsì vehecâa.

⁸ Daaní, cásàhú stnàì xì Amplias, vàchi iin-ni iá stná-nè nùù Stoho-ndà Señor, te cuú ndisa inì sàhà-né.

⁹ Te cásàhú stnàì xì Urbano, vàchi iin-ni nìsa cut-nahá-nsí quidá-nsí chuun xì Cristu. Daaní, cásàhú stnàì xì Estaquis, vàchi màni stná nècuàchìmà nùì.

¹⁰ Te cásàhú stnàì xì Apeles. Iin nèhivì seguru xì Cristu nduú stná-nè. Te cásàhú stnàì xì nsidaa nèhivì vehe Aristóbulo.

¹¹ Daaní, cásàhú stnàì xì nècuàchì ñuì nani Herodión. Te cásàhú stnàì xì nsidaa nèhivì vehe Narciso xiníndísâ stná xì Stoho-ndà Señor.

¹² Daaní, cásàhú stnàì xì Trifena xì Trifosa. Divi chuun xì Stoho-ndà Señor xíquida stná nècuàchìmà. Te Pérsida, cuàhà gá obra xì mii-yá quidá stná-nè, te màni cuáhà stná-nè nùù nsidaa-nda, ñàyùcànduá cásàhú stnàì xì-né.

¹³ Daaní, cásàhú stnàì xì Rufo. Iin nèhivì vaha ndisa xì Stoho-ndà Señor nduú stná-nè. Stná dihi Rufo, cásàhú stnàì xì-né, vàchi na iin dihi mií nduú stná nècuàchìmà, cunaha-nsiá.

¹⁴ Daaní, cásàhú stnàì xì Asíncrito, xì Flegonte, xì Hermas, xì Patrobas, xì Hermes, xì nsidaa stná ñani-ndà ndoó vehe-ne.

15 Daaní, stná Filólogo, xì Julia, xì Nereo, xì cùha-ne, cásàhú stnái xì nsidaa-né, xì stná Olimpás xì nsidaa gá nèhivì xì Dios cutnáhâ xí-nê.

16 Te nsidaa-nsiá, nacasàhú tnahá víi-nsiá ñà-xínduu-nsia nèhivì ìì xí mii-yá. Daaní, nsidaa nèhivì natácá cahvi xì Cristu (cuàhà ñuu ladu yohó), cásàhú stná-nè xì-nsiá.

17 Yùhù sacúndáhvî` nùù-nsiá, ñáni: cuidadu ni cúndóó-nsiá sàhà nècuàchì cuní datáhnèdè dava xì-nsiá, te datúcù-nènsiá iin ichì cóni dàcuahá-nsiá. Nacoo dahuun-nsia nsidaa nècuàchimà.

18 Vâchi nèhivì quidá ducán, màdì nùù Stoho-ndà Jesucristu xinúcuáchí-nê, cuisì-ní gustu sìquini xì mii-né nduá quidá-né. Vii gá cáhàn-nè, te palabra vico xichúûn-né, ñàyùcànduá mà úhì dandahví-nè nèhivì mà-fuerte inì-xi.

19 Doco mii-nsiá, sà-quidá víi-nsiá, te cuàhà gá xaan sàni xitiá stná cuentu nansa tùha-nsia cunini vii-nsiá (palabra xì Dios). Te yùhù, yáha ga cudû inì sàhájàn, doco cuní ñà-más gá ni cúndáà vâha inì-nsia nansa quida vii-nsiá. Doco iin chuun malu, còò; ni-iyuhu có-cùnî` mànihì trùnì ini-nsiá sàhájàn.

20 Te Dios, yàchì icúmí-yâ (cundee-yá nùù) ñà-malu na ian cuànihni-ya dìni-sí, te ndòò-sì tìxi-xi cundehè-nsiá, vâchi mii-yá, tùha-ya cuàha-yàndó paz.

Vichi ni cúcúmí-nsiâ cuàhà gracia xì Stoho-ndà Jesucristu.

21 Yohó iá stná Timoteo, iin nècuàchì cutnáhâ xì quidá-nsí chuun ìì xí-yá, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te cásàhú stná (ùnì) nècuàchì ñuì nani Lucio, xì Jasón, xì Sosípater.

²² Yùhù nani Tercio, te nduí ana nì tiaa xi (palabra xi Pablo) nùù carta yohó, te cásàhú stnâi xì nsidaa-nsiá, vâchi iin-ni xiníndísâ stná-nsiâ Stoho-ndà Señor. (Pues vichi tucutu cachi Pablo iin palabra.)

²³ Daaní, cásàhú stná Gayo xì-nsiá, nècuàchì òivéhé-xí ndé ié. Te divi yohó nduú stná lugar ndé natácá nèhivì cahvi xi Dios. Daaní, cásàhú stná Erasto, nècuàchì nduú tesoreru ñuu yohó; te cásàhú stná inga ñani-ndà nani Cuarto.

²⁴ Vichi ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Señor. Amén.

Ultimo palabra xi carta yohó ndé naquímáni Pablo mii-yá

²⁵ Vichi ni-ndáníhí cahnu-nda mii-yá. Vâtùni nacuaàhandee ini-yàndó nacua cachí razón ndiaha cachítñùhi xì nèhivì, divi palabra nì xinitñùhu-nsia sàhà Jesucristu; te divi nduú stná palabra nìsa ìa dèhé caní cuà dècuèndè sàhana.

²⁶ Doco vichi sàni tui vateá, vâchi mii-yá ana itiácú nicanicuahàn, sàni dàtnúù-yà ini-ndà sàhà razón xi-ya nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Te vichi dandacú-yá ñà-nì cuítia palabra mà inicutu sàhà-ñá cunitñùhu nèhivì nsidanicuú ñuu, dandu cunindisá stná-nèyà, te cunini-neyà.

²⁷ Mindaa-ní mí-yâ nduú Dios, te mindaa-ní mí-yâ nduú stná ana nchichí ndisa. Te vichi sàhà Jesucristu ni náquímáni-ndàyá nicanicuahàn. Amén.

Ley saa ni nacao Jesucristu
New Testament in Mixtec, Southern Puebla
(MX:mit:Mixtec, Southern Puebla)

copyright © 1978 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mixtec, Southern Puebla)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Sur de Puebla [mit], Mexico

Copyright Information

© 1978, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Southern Puebla

© 1978, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

8a6c83d1-922b-5d25-99ec-4724168f3b77